

Kínai és japán költők

Fordította
Kosztolányi Dezső

Szakértő
Zágonyi Ernő

TARTALOM

KÍNAI KÖLTŐK

DALOK KÖNYVE
LIU HSZI-CSUN
HAN VU CSÁSZÁR
ZENEPALOTA
PAN CSIE-JÜ
ISMERETLEN KÖLTŐ
MIAO HSZI
FU HSZÜAN
HSZI KANG
CO SZE
LU JÜN
CSAN FANG-SENG
TAO JÜAN-MING
PAO CSAO
VANG SZENG-ZSU
VU JÜN
CSIEN VEN TI CSÁSZÁR
LIANG JUAN CSÁSZÁR
VANG CSI
LO PING-VANG
HO CSE-CSANG
CSEN CE-ANG
TU SEN-JEN
CSANG CSIU-LING
VANG HAN
MENG HAO-ZSAN
VANG VEJ
LI TAJ-PO
CSIU VEJ
LIU CSANG-CSING
VANG CSANG-LING
LIU CSUNG-JUNG
LIU SEN-HSZÜ
CSI-VU CSIEN
LI CSI
TU FU
CSANG CSIEN
LIU FANG-PING
CEN SEN
VEJ JING-VU
SZE-KUNG SU
CSIEN CSI
LU LUN
VANG PO
PO CSÜ-JI
LIU CUNG-JÜAN
LI JI
JÜAN CSEN
TU CSIU-NIANG

TU MU
CSANG HU
VEN TING-JÜN
LI SANG-JIN
TU HSZÜN-HO
HSZÜE FENG
LI PIN
CSIN TAO-JÜ
CUJ TU
CSANG PI
SZU TUNG-PO
LU JU
PAI, CSÁSZÁRI TITKÁR
MA HUANG-CSUNG
CSAN JO-SZU
CSANG TŰ-CI

JAPÁN KÖLTŐK

NÉPDALOK
ISMERETLEN KÖLTŐK
KAKINOMOTO NO HITOMARO
OHOTSUNO OJI
KIBI NO MAKIBI
NUKADA HERCEGNŐ
SAMI NO MANSEI
SAKANOE NO IRATSUME
ÚRHÖLGY
TAKAHASHI MUSHIMARO
ABE NO NAKAMARO
ISHIKAWA NO IRATSUME
ONO NO TAKAMURA
SARUMARU SZERZETES
HENJÓ SÓJÓ
ARIWARA NO NARIHIRA
KI NO TOMONORI
ÓSHIHÓCHI NO MITSUNE
KI NO TSURAYUKI
ONO NO KOMACHI
BUNYA YASUHIDE
FUJIWARA NO KINTÓ
TAIRA NO KANEMORI
FUJIWARA NO OKIHAZE
MINAMOTO NO SHIGEYUKI
KIYOWARA NO FUKAYABU
MINAMOTO NO HITOSHI
MISHITSUNA ANYJA
HORIKAWA HERCEGNŐ
SANUKI SUKEJI
KII
FUJIWARA NO AKISUKE

FUJIWARA NO DAINI NO SANMI
RYÓZEN SZERZETES
FUJIWARA NO KIYOSUKE
FUJIWARA NO TOSHINARI
SAIGYÓ SZERZETES
FUJIWARA NO IETAKA
KITSUNE SZERZETES
FUJIWARA NO YOSHITSUNE
DÓIN SZERZETES
SHIZUKA GOSEN
YAMAZAKI SÓKAN
ARAKIDA MORITAKE
YASUBARA TEISHITSU
KITAMURA KIGIN
KAIBARA EKIKEN
KAWAI CHIGETSU NI
IBARA SAIKAKU
YAMAGUCHI SODÓ
MATSUO BASHÓ
TAKARAI KIKAKU-MATSUO
BASHÓ
IKENISHI GONSUI
HATTORI RANSETSU SZERZETES
TAKARAI KIKAKU
KAMIJIMA ONITSURA
NAITÓ JÓSÓ
HÓJÓ DANSUI
OCHI ETSUJIN
SHIDA YAHA
NAKAGAWA OTSUYÚ
TACHIBANA HOKUSHI
SUGANUMA KYOKUSUI
KÓNO RIYÚ
UKIHASHI
ITO FUGYOKU
KAKÓ
JOSEN
FUKUDA CHIYO NI
ÓSHIMA RYÓTA
SUMI TAIGI
YAGI SHOKYÚ-NI
YOSA BUSON

KARAI HACHIEMON
ÓTOMO ÓEMARU
YOSHIKAWA GOMEI
KAYA SHIRAO
EMORI GEKKYÓ
NATSUME SEIBI
ENDO ETSUJIN
YOSHIDA RYÚSUI
RYÚGA
SEIEN
MOSHI
SHIMPEI
YAMAMOTO RYÓKWAN
KOBAYASHI ISSA
KINSHA
TAMA KURTIZÁN
SAITÓ JAKUSHI
MUTSUHITO CSÁSZÁR
INOUE TETSUJIRÓ
TANABE KI-ICHI
MASAOKA SHIKI
NATSUME SÓSEKI
UZAWA SHICHÓ
SATO ROKKOTSU
KOMINE TAI-U
TAKAHAMA KYOSHI
NAKAUCHI CHÓJI
YOSANO AKIKO
ÓSUGA OTSUI
KUBOTA KUBONTA
NAKIJAMA TOSHI
ISHIKAWA TAKUBOKU
KITAHAHA HAKUSHÚ
ONO BUSHI
HORIGUCHI D. NIKO

**KÁTÉ A KÍNAI
KÖLTÉSZET BARÁTJAINAK
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ**

**A JAPÁN VERSRŐL
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ**

Kínai költők

DALOK KÖNYVE

Bosszú

„Jaj! - szólt a lány. - Hallod, kakasszó?”

„Nem - szólt a férfi -, még sötét van,
édes, nem a Kakas rikoltott...”

„Kelj föl, könyörgök, ott a függöny,
húzd félre, nézd meg az Eget.”

A férfi ugrott. „Jaj! A Hajnal,
már ég is halvány csillaga...”

„A Virradat - a lány sóhajtott. -
El kell szakadnunk! Mit tegyünk? Várj!

Előbb bosszuld meg a Kegyetlent,
ki ily cudarul elrabol!

Vedd ijad és ezt a nyilat
lődd a Kakas szívébe!”

A gárda panasza

Vezér!

Létrák vagyunk, császár pillérei.
Mint víz enyészünk semmiségbe mi.
Vérünk hiába ontottad te ki.

Vezér!

Vezér!

Nézd baglyaid, a harci sasokat.
Nőnk, gyermekünk mind éhezik sokat.
Porló csontunkba eke hasogat.

Vezér!

Vezér!

Reszket tetőled az ármádia.
Anyánknak ingyen kell dolgoznia.
S melyik anyának nincsen egy fia?

Vezér!

LIU HSZI-CSUN

A császárlány panasza

A népem adott férjhez engem,
s mostan Kelet határinál
élek kietlen idegenben,
uram Vu-sun király.
Sátor a házam énnekem,
és ponyva itt a fal,
nyershús a napi ételem
és kancatej az ital.
Mindig haza vágyom azóta,
a szívemen a bánat.
Jaj, bár lehetnék sárga gólya,
hogyan vissza-vissza szálljak.

HAN VU CSÁSZÁR

Li asszony siratása

Selyemruhája többé nem zizeg.
Márványlépcsőjét por lepi. Nem él.
Üres szobája csöndes és hideg.
Künn ajtajánál száradó levél.
Ki csöndesíti el a bús szívet,
mely egyre vágyik és remél?

A folyón

A nő felé, kit oly nagyon szerettem
és nem tudok feledni sohasem,
szállnék-repülnék én eszeveszetten,
a csónakon, folyón át, sebesen.
Vágyam vadul máris feléje lendül,
de engem itt hágy bénán, bágyatag.
Mért roskadok le elmúlt életemtül,
jaj, a folyó tükrén ki ez az agg?

ZENEPALOTA

Árva fiú

Árvának lenni ó beh rossz,
mindenki csak engem kinoz,
nincs nálam itt alábbvaló.
Hintóban ültem hajdanán,
míg élt apám és élt anyám,
s röpített négy szép, büszke ló.

De hogy meghaltak mindaketten,
bátyám meg ángyom rongya lettem,
inasnak küldtek el kegyetlen.
Hányódtam és vetődtem bajba-búba
Délen, Keleten, Csi-be, messze Lú-ba.
Az év végén, mikor haza futottam,
nem mertem szólni, mit szenvedtem ottan.
Szemem por szúrta, mint a tű,
a hajamba kosz és tetű.
Azt mondta bátyám, hogy tüzet kaparjak,
azt mondta ángyom, hogy lovat vakarjak.
Felső-szobából az alsó-szobába
vágattam én, a kis parancs-leső.
Könnyem szakadt, mint az eső.

Hajnalban már vizet húztam nekik,
in-roppanásig, késő estelig.
Kezem sebes lett,
sarum lefeszlett.
A puszta földön baktattam mezitláb,
taposva tüskét, érdes szederindát.
Lihegve téptem a gyomot, a gazt.
Szegény szívem nem lelt sehol vigaszt.
A két szememben folyton néma könny ült,
hiába sírtam, lelkem mégse könnyült.
Télvízidőn vékony, kis ingbe jártam,
vastag komisz kabátba asszu nyárban.
Bár földne a sír Sárga Tavasza
s mehetnék a szülőimhez, haza.

Könnyű szellőcske kószál áprilisban,
zsendül a fű, már pázsit is van.
A harmadik hóban hernyók kikelnek,
a hatodikban dinnyét szüretelnek.
Hajtottam épp a dinnyésszekeret
s hazafelé a nyomorult
egyszerre feldőlt, kiborult.
Kevés ember segédkezett megette,
több volt olyan, ki a dinnyét megette.

Engedjétek, a lovakat
haza kell hajtanom hamar,
bátyám meg ángyom elzavar,
úgyis csak engem űznek-ölnek.
A faluban is mért gyűlölnék?
Jaj, írok én egy hosszú levelet
halott anyámhoz és halott apámhoz.
Apám, ne hagyj el, itt mindenki átkoz,
anyám, vigy el, pihenni teveled.

Beteg asszony

Már évekig sorvadt szegény beteg,
egy nap pedig érettem küldetett.
A könnyei omoltak és ömöltek,
torkába folytak, nem bírt szólni többet:
„Jaj, én uram, szomorú, ami vár rád,
ittén hagyok nyakadra három árvát.
Etesd őket, ne hagyd a hidegen,
ha bántanak, ne verd, mint idegen.
A legkisebbet dajkáld, el ne ejtsd.
Csak erre kérlek, ne felejtsd.”
Remegve mondta ezt, mint aki fél és
meghal: „Mikor karomba hordtam őket,
nem volt ruhájuk s most, hogy végre nőnek,
nincsen szakadt kabátkájukba bélés...”

Özvegyember az asszony halála után

Elmentem, ajtót-ablakot bezárva,
otthon maradt három anyátlan árva.
Künn a piarcon láttak a barátok,
sírtam előttük, földbe vert az átok.
Egy kis kalácsot, éhes a poronty,
zokogtam és lerogytam, mint a rongy,
jajgatva és vívódva és esengve.
Barátaim pénzt loptak a zsebembe.
Otthon se leltem a sebemre írt,
az árva mind az anyaölbe sírt.
Jártam le-föl, megsemmisülve, kába
bánattal az üres, kongó szobába.
Aztán megint elmentem, mint előbb:
„Nem gondolok rá, elfelejtem őt.”

A régi meg az új asszony

A hegyre ment, hogy vadfüvet szakasszon,
hát az urát találta ott az asszony.
Eléje térdepelt, így suttogott:
„Mondd meg nekem, milyen új asszonyod?”
„Az új asszony jó, van is esze néki,
de mégsem olyan édes, mint a régi.
Kedves beszédű, szebbet sem remélnék,
de nem egyformán dolgos a fehérnép.
Az új asszony elém jön, az úton vár,
a régi már intett a vártoronynál.
Az új asszony selyemszállal himez,
a régi varrt, nem nyúlt ilyesmihez.
A hímzés lassú, kényes úri pompa,
ám a varrásból öt láb kész naponta.
Ha nézem a hímzést s az ő varrását,
látom, hogy ennek nem lelem a mását.”

A völgy túlsó végén

Ki voltam úr, fogoly vagyok manapság,
fejem fölött a szégyen és a rabság.
A csontjaim kiállnak, nincs mit enni,
erőm fogyóban, egy vár rám: a semmi.
Bátyám pedig, a Mandarin, vigad,
kukoricát ad a lovainak.
Hiába hozzá átkiáltani,
pénzt úgyse küld engem kiváltani.

Kakasszó

Kelet felé már virrad is, az ég pereme sugaras,
a városfalra fölrepül, kukorít a kevély kakas.
Lejárt a vízióra már, de a korhely tivornya áll,
dal halkul, hold, csillag kihúny, a hajnal a városra száll.
A hal alaku kulcs forog tizezer kicsi kapuban,
a Palota, a Vár fölött a szarka száll, varjú suhan.

Régi költemény

Tizenötéves voltam, hadba szálltam,
most megjövök s nyolcvan év nyomja vállam.
Falum határán már tudakolom,
hogyan áll-e vajjon régi otthonom?
„Menj arra, nézd, amott a házad, az,
vén fák borítják, fölveri a gaz.”

Nyulak tanyája lett a kutya óla,
bús az ereszt, elszállt a fácán róla.
Vadfű tenyész az udvaromba lent,
a kút körül néhány vadmályva leng.
Hát fűmagot szedek, az lesz a pempő,
mályvát szakítok, abból meg leves fő.
Pempő, leves elkészül csendesen,
de senki sincs, akivel megegyem.
Ki-kitekintek az udvarba újra
és könnyben ázik a kabátom ujja.

Katonadal

Üvölt az ősz, a szívem megreped.
Mi katonák
megyünk tovább
és dúdoljuk a régi éneket.
Hajunk deres,
a szél repes.
Köröskörül sudáran áll a fa.
Jaj, mért nem is kerülhetek haza.
Ruhám lötyög, övem szalagja bő,
lelkem fanyar, vad fájdalomba fő.
A szomorúság virraszt, hál velem,
forgókerék szaggatja a belem.

PAN CSIE-JÜ

Legyező ősszel

Oly fehér, oly olvadó,
mint a jég és mint a hó,
mint a halvány hold-szelet.
A Császár arcát enyelegve
csókolgatja gyenge selyme,
hajtván rá hives szelet.
Ámde ránk köszönt az Ősz,
a Nyár nem soká időz
s a hű legyezőt leejtik,
porba dobják, elfelejtik...

ISMERETLEN KÖLTŐ

A bölcs szava

Kihajtok a Keleti Kapuba.
A temető bámul rám, mint egy csuda.
Fehér virágok miriádja zúg,
ciprustól és fenyőtől bús az út.
Lenn a halottak régi serege,
fölöttük éj, fekete, fekete.
Alusznak a Sárga Tavaszba végig,
nem is kelnek föl sok-sokezer évig.

Fény és homály közt áll örök csata,
év illan el, mint hajnal harmata.
Csöpp út az életed, bármeddig élsz,
még annyi sem vagy, mint a kő, az érc.

„Gyászolni fogják azt, aki ma gyászol -
mondá a Bölcs -, akárhogy is vigyázol.
Ihatsz varázsitalt és mérgeket,
nincs halhatatlanság itt teneked.
Inkább igyál hát vidám, régi bort
s hordj selymeket és bársonyt és bibort.”

Halottjainkkal...

Halottjainkkal nem beszélhetünk.
Mást kell szeretni, csak úgy élhetünk.
Szétnézek a városkapu előtt,
de sírt találok, mit a fű benőtt.
A régi sírt fölszántja ekevas,
gerenda lesz a ciprus, a magas.
Dalol a szél a nyírfasorban és
zúgása a szívembe belevés.
Falumba mennék, ám nincs tiszta víz,
nincs sáros út, mely oda visszavisz.

Dalocska

De zöld, de zöld
ott a patakpart és lanyha domb.
De dús, de dús
amott a kertbe minden fűzfalomb.
Sötét, sötét
a kastély ablakába az a nő.

Fehér, fehér,
fehér ruhában ül magában ő.
Piros, piros,
piros a festék az arcán, ajakán.
Piciny, piciny,
piciny kacsója sápadt, halavány.
Rég táncosnő volt és táncolt szegény.
Elvette aztán egy vándorlegény.
Az messze ment s ő most mást nem talál.
Éjjel hideg és üres ágyba hál.

Éji egyedüllét

Ó, a magányosság gyötrelme folyton.
Aludni vágnék, gyertyámat elojtom.
De jaj, a vágyó, néma, szomorú
holdfény besurran és ágyamba bú...

MIAO HSZI

Halottvivők éneke

Míg éltem én, benn a Városba jártam,
most holt vagyok s itt hagytak ők a sárban.
Reggel kocsiztam s így értem haza:
föd a Halálnak Sárga Tavasza.
Mikor fehéredett az alkonyóra,
a négy lovam, hintóm megállt velem.
Eztán a nagy Mindennek Alkotója
se bírja visszaadni életem.
Test, lélek eltűnik, többé nem érez,
haj, fog kihull, lassanként semmivé lesz.
Mióta ember él, így volt örökkön:
el nem kerül senki ezt a földön.

FU HSZÜAN

Lágy szél

Lágy szél legyen az éjbe andalítón,
magas toronyra hold világa bólog.
Egy hang susog, de nem szól, hogyha szólok,
egy árny mozog, de nem jő, hogyha hívom.
Pesztonka hozza étkem, tálba lencse,
bor is van, ám kupámat meg se töltöm.
Elégedett szegénység: a Szerencse
s balsors cselédje: Hír és Kincs a földön.
Bálvány sokaknak drágakő, vagyon,
de nékem annyi, mint a szecska, gyom.

Asszony

Beh szomorú asszonynak lenni!
Olcsóbb dolog nincs nála semmi.
Mint égi istenek hiúk,
magukba bízók a fiúk.
Szivük Négy Tengerrel dacolhat,
mérföldeket futnak maholnap.
De kicsoda örül a lánynak?
Őnéki nyomba fittyet hánynak.
Nevelkedik sötét szobába,
a férfira fölnézni gyáva,
gyorsan megy el, ha férje eljő -
mint a vihar után a felhő.
Fejét lehajtja, arca vídám,
szájába mar, ha sírni kíván.
Hajlong, ezerszer is letérdel,
cserélne minden rossz cseléddel.
A férje Nap és ő szomorgó,
fényért sóvárgó napraforgó.
Ura nem is tekint feléje: -
bú-gond viharzik a fejére.
Arcát bekarmolják az évek,
a férje más karjába téved
és szíveik, megtörve bútól,
oly messze vannak, mint Csin Hu-tól,
vagy fönny a vad, testvértelen
égbolton a Csan és a Csen.

HSZI KANG

Tao-ének

Könyvet, tudást eldobtam végre-végre,
rágondolok a nagy-nagy Semmiségre.
Mit ér siratni, ami volt, a rosszat,
fájdítani a szívem órahosszat?
Horgászatok magamban egy kis éren
s mint víg király boldogságom dicsérem.
Hajam kihull, de üdvök üdve vár rám,
ezt zengik itt az Ország négy határán,
az én dalom kiáltják, mind az égre:
„Rágondolok a nagy-nagy Semmiségre.”

CO SZE

Bölcs a szűk utcában

Csitt-csatt, vergődik a fogoly madárka,
szárnyát szünetlen a kalitba vágja.
A bölcs is szűk utcában mendegél,
árnyat szorongat, üres házban él.
olykor kimegy az útra is talán,
de amit itt szed, csak tövis, csalán.
Kérvényt ha ír, nem olvassák sehol,
mint száraz tóban a hal, fuldokol.
Zsebét a pénz nem szokta soha nyűni,
nincs kamrájában liszt sem, egy gyűszűnyi.
Kártvallani nevelte a szülő,
vendége nem jön, egyedül ül ő.
Észak Su Csin-t imádja, mint a bálványt,
Li-su Nyugatnak küld harsány kiáltványt.
Szerettem az élet gyümölcseit,
de hát lemondanunk jobb bölcsen itt.
Egész folyót be nem vehet a bendőd,
ne várj sokat, becsüld az elegendőt.
Madár az erdőn is egy ágra száll.
Így szól a bölcs s vigasztalást talál.

LU JÜN

Völgyi lak

Magányban élek, távol a Világtól,
nem bánt öröm és nem bánt félelem,
beljebb huzom ajtóm záró-zsinegjét,
szobám gyökérrel, gallyal bélelem.

Ha künn tavasz van, lelkemben tavasz van,
év hajlatán szívembe száll az ősz.
Itt benn utánzom az Idők futását
s tanyámon a nagy Mindenség időz.

CSAN FANG-SENG

Hazafelé vitorlázva

Sziklák, a roppant, távol égbe
fölmeredők,
tavak, miken csönddé simulnak
a hab-redők,
szeplőtelen puszták fővénye,
ezüsthomok,
hús fenyveserdők, télbe-nyárba
zöld sátorok,
folyók, amiknek árja száguld,
folyton siet,
fák, tiszta fák, húszezer éve
jók és hivek:
ti gyógyítottátok bús szívem énekem,
ti adtatok erőt megírni énekem.

TAO JÜAN-MING

Vándorlegény

Sok évnek előtte
csak fölkeredtem.
A Tengerig értem,
folyton verekedtem.
Beh hosszú, nagy út volt
s a díja mi gyatra,
hány vad, viharos víz
feküdt az utamra.
Mért mentem is egykor,
mért mentem el innen?
Csak mert fene éhség
morgott beleimben.
Dolgoztam is egyre,
hogymint a bendőm:
volt is kenyerem már,
de nem elegendőm.
Végtére beláttam,
így élni sem élet.
Hát most hazajöttem
s koplalva henyélek.

Árvíz

Száguld a felhő, vastag, tömzsi tömlő,
csöpög az eső, éjjel-nappal ömlő.
Nyolc tartományban víz és köd esik,
egy megvadult, sötét folyó a sík.
Barátjaimra gondolok. Borom van.
Hát csak iszom keleti ablakomban.
Az ég a lucskos földdel összefoly.
Kocsi, hajó, dereglye, komp sehol.

Idill

Árnyékos erdő bólogat itt szembe házikóm előtt,
nyár végivel ez ad nekem híves, nyugalmas pihenőt.
A déli szél csatlós gyanánt rohan a múltó nyár után,
belém-belém csimpaszkodik, buggyosra fujja a ruhám.
Itt nem kötöz béklyó-bilincs, aztán időm is volna sok,
ha fölkelek, lantot verem, könyvekbe bújok, olvasok.
Kertemben a salátafőn hajnalnak csillog harmata,
van gabonám is, tavalyi, padlásomon egy garmada.

Józanság és mérték vezet, sose vétkeznék ellene,
mi az „elég”-en túl vagyon, nekem ingyért se kellene.
Megőrölöm a kölesem, hordókba fejtem a borom,
mikor virágját hányja föl, töltök magamnak olykoron.
Mellettem apró gyermekek vigan gagyogva játszanak,
meginduló csöpp nyelvükön bolondosan-édes szavak.
Így lettem újra boldog itt, elégedett és fiatal,
régem feledtem, mi a rang, kitüntetés és hivatal.
Egy messze felhőt nézek én, hogy szívem kedvvel töltse meg:
földig borulva tisztelem a régi-régi bölcseket.

Reggeli látogató

Nyugodalmas reggel megkoppan az ajtóm,
köntösöm felöltöm, a zárt félrehajtom.
Kérdezem, ki keres ilyen korareggel:
„Hív pór - rebeg egy hang - igaz szeretettel.”
Bort, rizslevest hozott, mivelhogy azt látja,
hogy szűkösen teng itt a felebarátja.
„Rongyokban éldegélsz zsupfödeles házba,
vágy nem lakik benned, mely nagyra csigázna.
Mindenki tülekszik, a kedvét betölti,
nos, verekedj te is, úgy, ahogy a többi.”
„Meghat a jóságod, öregem - feleltem -,
ám más az ő lelkük és más az én lelkem.
Esni talán tudnék sárba, de - hasztalan -
magamhoz sohase lennék igaztalan.
Hát jer, vigadozzunk, igyuk ki a korsót,
mert szándékom kemény: én állom a Sorsot...”

Részeg apa panaszkodik fiaira

Hajam fehér, bozontos, repkedő,
arcom csupa redő.
Van öt fiam, van nékem öt fiam
s utálják a papirt mindannyian.
A-su tizennyolcéves,
folyton henyél, lustálkodik az édes.
A-süan, az iparkodó gyerek,
de gyűlöli a Szépművészetet.
Tizenhároméves már Jang-tuán,
ám a betűre csak bámul bután.
Tung-csu kilenc, értelme az kevés,
csak egy dolog érdekli, az evés.
Ha így ver az ég, mit tegyek? Bizony,
részeg vagyok mindig. Iszom, iszom.

PAO CSAO

Az írástudót besorozzák katonának

Vitéznek

küld a korom parancsa és a Végzet.
Hát torlaszon küzdök majd népek ellen;
rinocerosz-kabátban, nem selyemben.
Vállamra nyomnak egy fekete íjjat,
hogy hosszú köntösöm feltúrve víjjak.
De el se kezdtem, megrogyok erőben:
mi lesz velem, mi lesz, mi lesz belőlem?

Vörös hegyek

Nyugat felé ijesztenek a szörnyű, nagy Vörös Hegyek,
lángokban állnak a sziklák, mihelyt Délszak felé megyek.
A test tüzel, a fő sajog, a homlok-ér kopog vadul,
madár ha erre tévedez, lélektelen a földre hull.
Bogyog a forró záporár,
felhődzik a pállott mocsár,
a szikla rése szüntelen izzó, sötét füstöt okád,
a Nap, a Hold is feketén takarja el bús homlokát.
Eső locsog és meg nem áll, harmat csorog, nyirkos piszok,
vörös kigyók kúsznak felénk, százlábu, hosszú áspisok
és tiz-hüvelyk-vastag kigyók, feketék, távol és közel,
a napsugárra a fővény halálos mérgeket lövell.
A bogarak a tűzesőn megpörkölődnek ízibe,
éhes majom odván lapul, prédára se jön már ide,
madár se mer kiszállani, hajnalban is fészkében áll.
A Csin-folyón százezreket pusztított el a döghalál,
a Lu-folyón a láz sunyít, iszonytató, utálatos.
Szegény, eleven talpunk itt régen-halott földet tapos.
Hiába minden akarat,
a Sors halottakat arat.
Mondd, érdemes volt küzdened, te hajdani Dzsidas Vezér,
s te híres Óceán-Verő, mi lett győzedelmedért a bér?
Császár, ki bölcs vagy és nemes s az ócska hírt úgy megveted,
miért pazarlod, ami szent, a drága-drága életet?

VANG SZENG-ZSU

Távoli uram képe

A lámpa sért. Elojtom csendesen.

A hold ragyog ott künn a tengeren.

Most hull a könnyem, hull szomoruan.

S fanyar vizében arcod ég, uram.

VU JÜN

Nyári este

Barnulnak a hegyek köddel feresztve.
A bambuszerdőn a nap színezüst.
Sok-sok madárka száll a házereszre.
Az esti légbe fölnyilall a füst.

CSIEN VEN TI CSÁSZÁR

Téli éjszaka

Üres, magányos ágyba rettenek fel:
hideg van és fúj-fúj a téli szél.
A függönyöm dagad, akár a tenger:
jaj, légy te tenger és hozzá vigyél!

LIANG JUAN CSÁSZÁR

Eltaszított hitves

Bemegy a házba, ott új feleség ül,
kifut, rohan urához s látja végül.
Elmondani jaját nem bírja ő sem:
csak a kezét morzsolja eszelősen.
A legyezője, mint a hold világa
s hull drága könnye - drágagyöngy - pörögve.
Ezt érzi: így még sohasem imádta,
ezt érzi: fáj és fájni fog örökre.

VANG CSI

Dévajkodás

„Mondd, mit kívánhat még, ki órahosszat
csak üldöggél és boldogan borozgat?”

Hát azt, hogy amikor nyílik az ajtó,
egy jó barát jöjjön, ne végrehajtó.

Három fiam gazdag mátkát találjon,
jó férjet kapjon mind az öt leányom.

Sorsomnak így nem szólnék ellene,
még a mennyország, az se kellene.

LO PING-VANG

Politikai fogoly éneke

Tücsök vigasztalt nyáron börtönömben,
itt csattogott zenéje, messzire.
Most néma lett és ettől visszadöbben
egy ősz hajú szegény fogoly szive.
Tücsköm szavát elfojtja őszi pára,
szél fujja szét a vészes éjszakán.
Ki tudja, hogy hallgatnak-e dalára? -
Ki tudja, hogy figyelnek-e reám?

HO CSE-CSANG

Vándor

Ifjan mentem. Vénen jövök haza.
Gyér a hajam. Bús szívem panasza.
A fiaim rám néznek hidegen.
Nevetve kérdik: „Honnan, idegen?”

Kereskedők

Ravaszdiak, csalfák, pereskedők,
kisgyermek a jó kereskedők.
Kérkednek a haszonnal, jár a szájuk,
de nem törődnek, hogy mi vár reájuk.
Nem ismerik, ki oly magasra hágott,
Őt, a Sötét Igazság Mesterét,
ki látta egy jáspiskupába rég
a Földet, az Eget és a Világot
és úgy rohant be, mint élő csuda
Mozgó Kocsin az Álló Kapuba.

Emberek

Jaj, én előttem mennyi ivadék volt,
jaj, én utánam mennyi jön özönben.
Oly véghetetlen a Föld és az Égbolt.
Csak én vagyok magam s szakad a könnyem.

TU SEN-JEN¹

Vándor tavaszi dala

Ki tud a földön az örök csodákról
s arról, mi szép? Más senki, csak a Vándor.
A szél fehér, piros felhőket űz,
tavaszt jelent a szilvafa, a fűz.
A forró légbe fölszáll egy aranybegy,
nádas ragyog a vízbe, mint aranyhegy.
Egyszerre hallok egy vén éneket
és hazavágyom, könnyem megered.

¹ Tu Fu nagyapja (A szerk.)

CSANG CSIU-LING

Amikor a holdra bámultam s a távollevő kedvesre gondoltam

A hold a fényes tengeren dereng és
hatalmasan feltündököl az ég.
A szeretőknak szétszakadt szívét
most egybefűzi az áldott Merengés.
Gyertyám kiojtom, ám nincsen sötétebb,
zekém felöltöm, ám nincs melegebb.
A holddal izenek hát s ágyba térek.
Álmomban tán találkozom veled.

VANG HAN

Részeg katonák

Jáspiskupát forgat, dalol, bolondos
gitárt nyekerget lóháton a zsoldos,
majd részegen horkol. Nincs igaza?
Vagy annyi katona jutott haza?

MENG HAO-ZSAN

Elhagyottan

Császár kegyét már többé nem esengem.
...Bölcs, jó uralkodóm száműzött engem
rossz kunyhócskába, sok hibám miatt.
Nem láthatom eztán barátimat.
Beteg vagyok, ősz fűrt libeg a főkön,
a régi év fakó fénnel kilobban.
Hát csak virrasztgatok, fekszem, tűnődöm
holdas fenyőknél, pusztá ablakomban.

Nyári éjjel

A fény kilobban a tüzes hegyormon,
a tó fölött a Hold sétál szomorgón.
Lótusz-illatot hoznak a fuvalmak,
bambuszlevél hull és az éji harmat...
Most játszanék a lanton. Ám kinek?
Ki hallja itt meg és ki érti meg?
Rád gondolok hát hű barát, vívódva,
ó, éji álmaim megbolygatója!

Az üldözött

Vártam, haboztam napról-napra, drága
barátom, ámde mostan menni kell,
bárhogy marasztal az utak virága,
mely nyájas és minden szegényt szível.
De az Urak itten gonosz bolondok
s kalmár se szán meg minket semmi áron.
Hazamegyek hát és egy szót se mondok,
kertem kapuját végképpen bezárom.

Jüan buddhista paphoz

Beh szívesen vonulnék a hegyekbe,
csak nem tudom még, vajjon lehet-e?
Állásomat is biztosan letenném,
hogy véled éljek, tiszta remete.
Ifjúi vágyam lassacskán kilobban,
mint a fahéj lángján arany-hamu
s ma a szeles alkonyban a tücsökszó
úgy fáj szívem mélyéig, mint a bú.

Közelítő tél

Hull a levél, már délre húz a vadlúd,
hideg a víz, robog Észak szele.
Szülőföldemre vágyom, a Hsiang zúg
és fõnn az ég felhõkkel van tele.
Megyek. Kisírt szemem előre réved.
Ott egy vitorla száll a messze éghez.
Ki mondja meg, ki tudja itt a révet?
Hidegre fordul az idõ. Sötét lesz.

Éjszakai horgonyzás a Csien-te folyón

Míg a ködös révben hajóm leng mint kisértet,
gondolkodom arról, ami valaha volt...
Mily nagy volt a világ, a fák az égig értek
s a fényes vízre mily közel hajolt a hold.

VANG VEJ

Zöld csermely

Futott vitorlám a Sárga-Virágok-
Folyóján, mely zöld csermelyből ered
s harminc mérföldön megkerüli ágbog-
folyása tízezerszer a hegyet...
Gyorsan morajlik, szirteken ömölve,
majd ráborul fenyők halk boruja,
aprócska sajkák úsznak az öbölbe
s a part kies és nedvesen-buja.
Akár e víz, oly tiszta, szűz belül még
a szívem is, oly tiszta ott a hit.
Jaj, hogyha egy nagy-nagy sziklára ülnék
és horgászhatnék mindörökre itt.

Ezüstlant

Ujholdkor a dér ráfagy itt e nő
lágý köntösére s őt nem bántja semmi -
Ezüstlantján játszik virradtig ő,
mert nem mer az üres szobába menni.

Remete

Mint férfi leltem én meg az Utat,
most lelkem e hegy lábánál mulat.
Barangolok, ha kedvem van, henyén,
minden, mi szép e földön, az enyém.
Megyek, amíg víz nem kerül elébem,
akkor leülök, a felhőket nézem.
Végül találok majd egy agg favágót,
vele kacagok és többé se láttok.

Bambuszok között

Fekszem, köröttem bambuszok.
A lantomon lágý dal buzog.
Oly szép, ne hallja fül soha,
csupán te Hold, vén cimbora.

A császár szeretője

Egy ország tiszteli a szép Si-si-t,
ne kérdezd hát, hogy ő mért nincs is itt?
Reggel ruhát mosott - a vízbe lába -
s estére dáma lett, főrangú dáma.
Tegnap szegényen vergődött alatt,
ma őt dicséri-hirdeti a lant.
Nem festi többé már maga a száját,
udvarhölgy adja föl selyemruháját,
mert megszerette mosolyát a Császár
s boldog, mihelyt a pillantása rászáll.
A hintáját is messze látja most a
sok lány, ki a ruhákat véle mosta.
Utánozgatja is őt mindegyik nő,
de egy se tud úgy fíntorogni, mint ő.

Ének a lojangi parasztleányról

Lojang leánya az utca felé les,
kikeleti virág, csak tizenöt éves.
...Míg jáspis-kantárral lovagol a férje,
aranytálcán teszik a halat eléje.
Vörös toronyra néz kies kerti háza,
szilvafavirággal, fűzfákkal cifrázva.
Ura rangos-módos, fiatal és deli,
nincs nála gazdagabb, mindenki tiszteli.
Kincse e parasztlány, övé minden pénze, -
táncra taníttatja, másra sose nézne.
A pici asszonynak táncba telik napja,
mihelyt felöltözik, füstölő fogadja.
Már hajnali szél kel, amikor titokban
kilenc rózsaszínű lámpája kilobban.
Gazdagokhoz szól csak selypegő szeszéllyel,
úri kastélyukban mulat nappal-éjjel.
...Ki sejti, hogy egykor elhagyva, szegényen
szoknyácskáit mosta a patak vizében?

Búcsúzkodás

Leugrom a lóról, borral kínállak,
kérdem, hová mégysz és mi hír tenálad?
Szólsz: „Nyugtalan vagyok, mindent eluntam,
pihenni vágyom Délen, hegyodumban.
Hát mitse kérdj, ne is tekints felém...
Majd a fehér felhőket nézem én.”

Remete-lakomban hosszú eső után

Roskadnak a fák az esőtől, távol mezőkről lassu füst jön,
a rőzséken a rizst piritják s amint viszik, ragyog ezüstlőn.
A nagy, nyugalmas lápvidéken tempózva száll-száll egy fehér gém,
mangó-madár dalol-dalolgat a nyári lombok dús setétjén...
Tudom már nézni én a hajnalt, mikor a szűz hegyek fogadják,
fenyő alatt rágsálni bölcsen a napraforgó pici magját,
nem szólni, ha paraszt fajankót az én helyembe tesz a Császár...
Hát mért riasszam a sirályt el, ha nyájasan vállamra rászáll?

Válasz Csang kapitánynak

Amint öregszem, vágyam egy: a béke.
Mit érdekel ezer bolond dolog?
Nincs édesebb, mint az otthon vidéke,
szünetlenül csak erre gondolok.
A fenyvesekből szél fú a szobámba,
a hegyi holdtól tündököl a lant.
Azt kérdezed, ki boldog és ki árva...?
Figyelj csak, egy halász dalol alant.

Őszi este a hegyekben

Eső után a hegy oly őszi,
üres, kietlen, hallgatag.
A hold a fenyves-barlangot tetőzi,
kristály-követ görgetget a patak.
A bambusz ifju lányokról susog,
bárkák előtt imbolygó lótoszok.
De mégse kérdezem, hogy visszajő-e
a szép tavasz s órája perceg-e, -
hisz itt vagy énvelem e bús időbe,
barátom, ó Barátok Hercege.

LI TAJ-PO

Pityizálás a Holddal

Boroskancsóm magamba szopogattam,
künn a virágos réten, a határban.
Kupám emelve szóltam föl a Holdhoz,
hogy küldje le árnyam s legyünk mi hárman
Csakhogy a vén Hold nem birt vélem inni,
az árnyam is csetlett-botlott setéten.
De ott maradtak, mint jó cimboráim,
vigasztalgattak a tavaszi éjen.
Aztán daloltam és a Hold vigyorgott,
táncoltam és árnyam bokázva forgott.
A hű komák lassan hozzám szegődtek,
végül berugtam s elvesztettem őket.

Téli háború

Szivárványokról álmodom a hóban
s hazámból várok délibábokat.
Mimóza sárgul ott. Gazella ugrál.
Oly szép a háború. Ha süt a nap.
Meggémberedve fázunk a lovakkal.
Sokunk lábát levágták, töviben.
Csizmastól. A szem üveggé meredt gömb.
Jó annak, aki hó alatt pihen.
Mi koldusok. Ruhánk az csupa rongy már.
A jég az kő s a kő, akár a jég.
Szédülve tekereg a kósza ösvény.
Szegény ebek, mászunk a holdba még.
Mint a bogyóhéj, úgy reped a bőrünk,
kardunkra vér hull, nyirkos, csurranó.
Kürtök rivallnak tompa gyötrelemben.
Jaj, szebb a dal és a fuvolaszó.
Hogy visszatérek-e, hiában kérdem.
Egy tigris áll meg az utunk előtt.
Csóválja farkát, fogát vicsorítja.
és dörgedelmesen a völgybe bög.
Egy szívet nekünk! Megfagy a madár is.
Jöjjön valaki. Egy vörös szívet!
Havas fenyőkön kárognak a vérben,
a vér kódében s hangunk elijed.

Ó ég! Ó isten! Jöjj s égess el engem,
küldj téli orkánt, vagy halálba üzz -
egy villámot merev-bús homlokomba,
hadd szálljak föl, mint fényes, tiszta tűz.

Háború a Góbi-sivatagban

A csillagok orcája csupa vér.
A Góbi-sivatag homokja vérveres.
Lágy gyékényen nem enyeleg már a vezér;
sarlós fogatját húzza két deres.

Láng és parázs a hegy, az árok.
Lihegve futnak gyorsfutárok.
Zászlókba burkolóznak a romok,
sárgán fű a homok.

Lu-lan herceg feje - le kellett hullnia.
Sokat szemem lőtt a kánok kemény nyila.
Dértől fehér a katona-szakáll.
Velőt rág a sakál.

Karcsú ezüstmadárként, hirtelen,
eléri a Császárt a győzelem.
Jön vissza a sereg és dalol és örül
s - apró szobrocskák - kis nők térdelik körül

Az átkozott háború

Tincsen haván egy gebe legelész,
három sereg pusztult el, az egész.

A sárga pusztán a csont oly fehér,
lovak hortyognak, s csüdjük csupa vér.

Mint a zsinórok, fákön a belek,
károgva száll sötét holló-sereg.

A kastély lépcsajén sok-sok halott,
holt generális, őket hívhatod.

Ki bölcs, átkozza a fegyvert, a rút,
vak rombolást. Átkozd a háborút!

Egyedül a Ging-Ting hegygel

A madarak szállnak vidám körökbe,
a felleg is száll, aztán tovamegy.
Csak egy marad mellettem mindörökre:
komor, sötét szikláival a hegy.

Magányos hölgy

Harmat hull a márványlépcsőre már.
Ruhája nedves lesz, későre jár.
Bevonja kristályfüggönyét, dalolgat.
Bámulja az opálos, őszi holdat.

Si-si

Lótusz-virágoktól fehér a csarnok.
Lágy pamlagon kövéren ül a Zsarnok.
Táncol Si-si, édes vágyat lehellő,
alélt varázssal, mint a lenge szellő.
Mostan megáll, sóhaj kél kebeléből,
fáradt mosollyal a pamlag felé dől.

Réten

Fekszünk virágok közt, tavaszi réten
és hajtogatjuk a kupát serényen.
Ha majd berugtam s mint egy régi várrom
kapuja hortyogok, hozd a gitárom.
Hagyj részegségem csónakjában ringva:
új dallal ébredek föl karjaidba.

Vándor

Éjjel ocsúdok föl idegen ágyon,
a zuzmara künn a tájat befűtta.
Föl a fejet - tekints a holdra vágyón.
Le a fejet - gondolj a vándorútra.

Mámor

Folyt a folyó
s a hold-golyó
fényét feledve szállt felettem
és én magam is elfeledtem,
amig lassan boroztam.
Eltűnt a kócsag, a daru is,
az ember, a világ, a bú is
s egy kis derűt oroztam.

Örökkévaló bánat

1

Szemembe könny ragyog,
mert Csang-anban vagyok.
...Az őszi bogár zümmög körbe-körbe,
gyékényemen a jég, mint kis tükörke.
Lobog a lámpa, elhuzom az ernyőm,
a holdra bámulok, hosszan, merengőn,
mely mint virág leng a híg éteren.
Fönn a határtalan és tiszta kékség,
lenn a dühös-zöld víz s a néma kétség.
Az ég magas, a föld meg végtelen.
Ég s föld között repül-repül a bánat,
de szirteken hogy szállhatok utánad?
Szivem beteg
és megreped.

2

Lement a nap, fölpuffadt hold fehérlik,
álmatlanul, busan bolyong a nép itt,
rózsák között a ködbe. Most egy árva
lant pendül és felel neki a hárfa...
Ki viszi hozzád a dalom? A szellő.
A Yen-jen-hegybe tán reád lehell ő.
Rád gondolok itt, messze ég alatt
s fényes szemem most két siró patak.
...Ha tudnád, híved mily keservben él,
tükörömbe bujnál s rám tekintenél.

Izenet Meng Hao-zsannak

Mester, köszöntlek, te nagyobb a nagynál,
ki hirneveddel immár égbe nőssz.
Kalap helyett akartál fákat,
hintó helyett felhőt s most nyájas ősz
holdfény-bolond, álom- s virág-szerelmes
füled süket, ha a Császár beszél...
Rád gondolok s köröttem edzve repdes
acélosan a zúgó, bércei szél!

Az ő erkélye

Virág az arca és ruhája felhő
s erkélye úgy ég a tavaszba távol,
mint a Jáspis-hegy orma, vagy a sejlő,
magas mennyország, min a Hold világol.

Keserű szerelem

Széthúzza gyöngyös függönyét a lány.
Kinéz az ablakon. Oly halavány.
Egyszerre fényes könnye megered.
Jaj, kit szeret?

Tan Csiuhoz

Barátom a hegyekbe fönn lakik,
imádja a táj völgyét, ormait.
Tavasszal elhagyott erdőbe jár
s alszik, mikor már tűz a napsugár.
Ruhái a szelektől nedvesek,
legyezgetik a hűvös fenyvesek.
Fülét-szívét csiszolja mormoló,
érces zenével a köves folyó.
Irigykedem is rád, ki tétován
heversz a fellegek kék vánkosán.

Tavaszi részegség

Hsien-jangban, a harmadik hóban,
lehullt virágokból lágy takaró van.
Ki búslakodhat egyedül tavasszal?
Ki mer, ha józan, szembenézni azzal?
Pénzt és nyomort és életet kimért
az Alkotó, nem tudni, hogy miért,
de rendbehhoz mindent, ki hinni bátor
és igazat szolgáltat egy pohár bor.
Mit nékem akkor földek és egek,
ágyamba bújok és nem rettegek,
végül felejttem azt is, hogy vagyok
s a boldogságom akkor legnagyobb.

Búcsú barátomtól

Ott fönn komorlik kék hegységnek orma,
itt víz fehérlik, halvány csillogás.
Indulsz tehát s mérföldeken sodorva,
inogsz alább, mint árva vízisás.
Felhőt ha látok majd, te jutsz eszembe,
alkonyt ha látsz majd, gondolj énreám.
...Búcsúra int a kéz, könny forr a szembe.
Idegesen nyerít a paripám.

Az örök vers

Pingálgatok magam, betűket írva,
gyöngy harmatoz, bambusz zúg, mint a hab,
verset vetek a tündöklő papírra,
mint hóba szilvafa-virágokat.

Nők hónaljába mandarin virága
meddig szagos? És meddig él a hó?
Jaj, bár örök lehetne ez a drága,
bús versem, amit most kezem leró.

CSIU VEJ

Füstbe ment látogatás egy remeténel

Tíz mérföldet jártam meg én serényen,
amíg a hegyre, a kunyhódig értem.
Kopogtam ott, egy hang se szólt, marasztalt.
Kamrádba néztem a zsámolyt, az asztalt.
Talán halásztál künn az őszi, kristály
tavakba vagy ernyős hintón kocsiztál.
Fájt egy kicsit, hogy otthon nem talállak,
ám kósza lelkem megpihent tenálad,
a buja, nedves fű zsendülve nőtt,
fenyők daloltak ablakod előtt.
Mindazt, mit láttam, hallottam, szelíden
magamba fogtam, elcsitult a szívem.
Nem volt se vendég itt, se házigazda,
de láttalak, nincs is okom panaszra.
Így hát lementem a sziklákon át.
Mért vártalak is volna már tovább?

LIU CSANG-CSING

Havas éjszaka

A nap a hegy mögé bukott, nyugatnak,
kunyhókon a hó mázsás halmaza.
A rácsos ajtónál ebek ugatnak.
Hóförgetegbe vándor tér haza.

Alkony a zarándok kalapján

Bambusz-övezte templomból a halvány,
csöndes harangszó áhítatra hí.
Az alkonyt egy zarándok a kalapján
a zöld hegyekbe mind alább viszi.

Lantos

Milyen csodásan zeng hét, tiszta húrja -
hűs szél suhan fenyők között így el.
Sok régi, édes dalt mond újra-újra
s rá senkisem figyel.

Ősszel zarándokok között

Amint a kor e lépcsőket letörte,
beteg szívem az Ősz úgy vette meg...
Kevés zarándok mászik föl a görbe
úton gázolva sziklát, felleget.
...Egy kőharang sír az erdőbe, távol,
vén várakon fény izzik, lángoló.
...Mi is maradt a sok Dinasztiából?
Más semmi, csak a nagy Folyó.

Újév napján idegenben

Újév napján szívembe fáj a bánat,
a száműzött könnyűje ugyanaz.
Öreg vagyok, húzom nehéz igámat
és itt felejtett engem a Tavasz...
Majmok ijesztenek fenn a hegyekbe,
mint ázott fűzfa roskadok le én.
Itt élt Csia Ji, itt van eltemetve -
s azon tűnődöm, mily sors lesz enyém?

VANG CSANG-LING

Egy határerődnél

Igyál lovam, míg úszol a folyóban! -
Az őszi víz hideg, a szél maró,
a pusztaságon az alkony hunyóban
s zordan komorlik messze Ling-tao.
Hány nagy csata dúlt itt a régi korba
s szállt híre büszkén minden ajkakon.
Mi lett ez a dicsőség? Sárga por ma
és a fűben fehérülő csonthalom.

Izenet egy barátommal

Estére Vu-ba érkezel a szakadó, sötét esőben,
hajnalra már a Csu-hegyet mászod-mászod magadba rég.
Ha Lo-jang-ba kérdezik, hogy megy sorom, mi lett belőlem,
csak ezt feleld nekik: „Szilárd, mint kristálykancsóban a jég.”

Hadiasszony

Az ifju feleség most tudja, mi a bánat,
bámulja balkonán a sok zöld fűzfaágat
s fáj néki a tavasz, a könnytől nedves ég, -
mert rangért küldte el harcolni kedvesét.

LIU CSUNG-JUNG

Lovaskatona búja

Védjük mi az Arany-folyót s a Jáspis-utat,
markunkban ostor, kard, jaj, mindig így megyen.
Zöld sírokat a tél pihéi már befűttak
s a Sárga-folyó zúg a Fekete-hegyen.

LIU SEN-HSZÜ

Kék tavasz

Az út fehér bárányszerűbe ér,
kékebb tavasz van, mint a kék patak.
A szél virágot hajt s a csendes ér
ringatja illat-ágyán álmatag.
Kapum a hegy lábára nyíl alatt,
kunyhóm előtt pár árnyas fűz is áll
s ruhám ujja déle lágú arany szítál.

Csolnak tavasszal a Jo-ja tavon

A hetyke dölyf sosem kaptat erőre:
akármilyen jön, előre, csak előre.
Az esti széllel szálllok én s a csolnak,
a tó enyelgő habjai locsolnak.
A völgy felé vitorlákat ereszttek,
csodálva a tündöklő Délkeresztet,
a lány ködöt, a fák alján a kancsal
és görbe holdat, két ezüst agancssal.
Nincs már világi gond az én eszembe.
Egy agg vagyok, horgászbottal kezembe.

LI CSI

Régi nóta

Volt egyszer egy legény, elment háborúba,
verekedett Jen-be, verekedett Ju-ba,
hétöles testével ellenét tiporta,
lova patájával rugdalta a porba.
Karakán vitéz volt, kötekedő, büszke,
bajusza úgy borzadt, mint sündisznó tüske.

Szállt a fehér felhő, fekete is vele.
De ki térhet haza, ha nincs ki ideje?
Tizenöt éves lány Liao-ba várta,
dalolgatott, táncolt, pörgött a gitárja.
Gitárja ma is zöng régi szerelemről,
katona ha hallja, a könnye kiperdül.

Fáradt agg a hegyen

Majmok vakogva vínak a viharral,
hazatérő madárraj húz felém.
Mint vízesés hull a levél, a tar galy,
Háromezer mérföldet tettem én.

Az Ősz s százéves bú véníti vérem,
de föl tovább, még messze az orom.
Halántékom jég kérgezi fehéren,
csömör, fejfájás mérgezi borom.

Éjjel idegen országban

Szellő motoz a parti fűben...
Az éjbe nyúlik árbocom,
sok csillag ég fönn egyszerűen,
a vízre holdsugár oson.

Ha nagy költő volnék, picinyke,
csöpp írnok én, s nem agg, beteg.
De röpdösök, mint árva cinke
a végtelen világ felett.

Kedves a tóban

Ha a Hao-cseng hullámába leng
s fölötte a rózsás tavasz mereng,
alabástrom-testen a vér dereng,
majd úgy repül ki ő a lanyha vízből,
mint lenge tündér, kit két szárnya visz föl.

Indul a század

A ló nyihog és a szekér nyekereg,
megcsörren a bús katonák nyila, íjja
és őket anyák, pirinyó gyerekek,
sok-sok feleség szomorú szava híjja.
Az arcukat, ruhájukat kezük lágyan simítja végig,
a jajveszékelő asszonyok sírása felkődlik az égig.

És kérdezik őket, ugyan hova mennek?
„A hadba - felelnek a zord katonák -,
északra cepeltek el a fejedelmek
s most menni nyugatra... csak egyre tovább...
Akkor hajunk fekete volt, mint sűrű, drága gyapjuk,
most meg ősz fejjel küldenek - és ezt jutalmul kapjuk.

Csak harci babért akar ő, liheg ő,
a nép nagyon ismeri, érti a Császárt.
Hiába serénykedik otthon a nő.
Csak túske van ott, hol a búzakalász állt.
A háború ég, mint a tűz. A vére minket elnyel.
Egy kóbor eb vagy egy galamb sokkal több, mint az ember.

Nem tiszteli őseit a fiatal.
Érzed, mi e kor, ez a szörnyű, e vásott?
Még télen is áll a nehéz viadal.
S szülők keserüli a szörnyű harácsot...
Intsétek meg a nőitek, a férfire-hiúkat,
ha szülnek, csak lányt szüljenek és sohasem fiúkat.
A lányka szelíd feleség, ara lesz.
Nem több a fiú soha utcai pornál.
Belőle harctereink sara lesz.
Császár, tudod-e, mi rohad Ku-ku-noornál?
Nem láttad az ifjút, aggot, ki holtában sem alhat
és az esős, sötét eget, mely könnyet ont, siralmat?

A fiatal hadiasszony

A virág magába semmise,
törzsre vágyik, védő lomblevélre,
s a nőnek, kinek hadban a férje,
jobb lett volna nem születnie.

Illatozva fénylett a narancs...
Fel se melegedhet nászi ágyunk,
alkonyatkor még egymásra vágyunk,
s pitymalatkor megjön a parancs.

Messze jársz már, messze partokon,
sárga selymem összegyűrve áll most,
látom a násznépet még, az álmost
és sötétén néz rám a rokon.

Hajdan, hogy szülőim oldalán
éltem egymagamban, szomorú szűz,
szürke és aranyló szomorúfűz,
nem nézett így senki soha rám.

Mennék én utánad, hogy szeress!
Sírva sírnál, kedvesem, ha látnál -
ott vagy a sötétbe, a halálnál:
ám halál ez is, ezerszeres.

Meg ne halj emlékeink között,
bátran állj a véres, csúnya földön!
Én nem festem többet a szemöldöm,
s gyolcsruhám magányosan szövöm.

Várva-vágyva nézdelek feléd.
Sok madár száll, szárnyait kitarja,
a madárnak is van édes párja,
csak nekem nincs. Jaj, látlak-e még?

Kikelet

A fű kibújik kedvesen
és úgy ragyog, mint zöld selyem.
Nyíl az eperfa, kedvesem,
s fáj, hogy nem gondolsz rám te sem.
Lásd, az, akit nem ismerek, a szél,
bejön szobámba és hozzám beszél.

A nagy miniszterelnök sírjánál

Amint bolyongok itt a messze tájon,
megállítom a sírjánál lovam.
Könnyem vizétől ázik hantja fájón,
sötét egen sötét felhő rohan...
Ki sakkozgattam Véle, a nagy Elnök
kedves törét hoztam Neki ide...
Hull a virág, a szellő néha felnyög,
más nem beszél, csak egy kenderike...

Tébolyult világ

Hó a hegyen és a három erődön,
nagy híd alatt a fényes tó remeg.
Hányszor reméltem, hogy hazaverődöm,
de rab vagyok, előttem tengerek.
Mi vár reám még ezután? Az aggkor.
Elpusztulok s por lesz belőlem akkor.
A városon kívül tűnődve járok
és bámulom a tébolyult világot.

Vej barátomnál

Barát baráttal úgy találkozik csak,
akár a hajnali és esti csillag.
De hát ma este - ritka alkalom -
víg gyertyaláng lobog az asztalon
s két férfi ül itt - régi kenyeres -
még ifju nemrég, most koránderes.
...Barátjaink fele nem él, bizony,
bólogva mondjuk s elfog az iszony.
Húsz éve annak is, - alig hiszed, lásd,
mikor utólszor láttuk hajdan egymást.
Még nős se voltál akkor és ma itt
sűrögnek fiaid és lányaid,
apjuk öreg barátját egyre kérdik,
hogyan utazott, alig lelik helyét itt.
Erről beszélünk, majd arról beszélünk,
boroskancsót, tálat raknak elébünk,
tavaszi hagymák illatos rakását,
mit az esőbe szedtek s barna kását.
...Tíz ünnepi kupát tölt házigazdám,
reám köszönti, meg kell innom aztán -
állok elébe, hogy rugnák be ettől,
részeg vagyok már rég a szeretettől.
...Holnapra köztünk sok hegy meredez
s holnapután ki tudja, hogy mi lesz?

Éjszaka az őrtoronyban

A téli nap már vaksi és rövid,
az éj fehér darát, havat röpit,
dobok pörögnek, kürtök öble bűg.
...A csillagos ég néz le s a Tejút.
Nők jajveszékelnék csata után,
barbár halászok ballagnak bután.
...Elestek a vezérek, daliák.
Csitt, percre csitt, te tébolyult világ!

Mikor Li Pó-t álomban láttam

1

Ha valakinek meghal, könnyekben úszunk,
de - jaj - míg élünk, egyre csak bucsúzunk.
...Száműzve élsz lázas mocsárvidéken
s azóta egy betűt se írsz te nékem. -
Ma éjszaka álomban láttalak,
mert mindig óhajtlak, kegyes alak...

Töprengve néztem, vajjon nem csalódtam,
ily nagy utat tettél, te vagy valóban?
Zöld fák közül búsan elém jöttél
és eltűntél egy zord, sötét erődnél...
Hogy nőhetett ki hirtelen a szárnyad
tenéked, akit megkötnék, bezárnak?
...Ocsudtam s a kilobbant, elviharzott
hold alacsonyan lengett, mint az arcod.
...Mi sok folyónak léptél át vad árkán,
hol annyi víziszörny van s annyi sárkány.

2

Felhő lebeg az égen, fodra tiszta,
s mint vándor elmegy, nem jó soha vissza...
Tevéled álmodtam már három éjen -
meghitt s való voltál, akárcsak ébren.
Egyszerre útra készültél s csak akkor
szóltál nekem veszélyről és kalandról,
hogy zúg a tó, hogy küzd a gyöngye csolnak,
mit a vihar hullámai locsolnak.
Dörzsölted ősz fejed a kapualjnál,
mint hogyha ámulnál vagy megriadnál.
...Most minden úr és hölgy Pekingbe gyűl,
csupán te tengődsz árván, egyedül.
A Sors hiába égi, néha téved.
Öregkorodban sujtott földre téged.
...Rólad csodás regéket majd a Hír mond,
de hát mit ér, ha elföd már a sírdomb?

Forradalom után

Csi-tő második esztendejében az Aranyfény-kapun menekültem a fővárosból, és Fenghszienbe tértem. Csen jüan első esztendejében elvesztettem a császári udvarnál addig élvezett könyvvizsgáló állásomat, s mint közhivatalnokot Huan-csouba helyeztek. Barátjaim, atyafiaim összegyűltek, s nézték mint hagytam el a fővárost ugyan-ezen a kapun. Akkor írtam ezt a költeményt.

Ezen az úton menekültem én el,
hogy a Várost bevették a lázadók
s a forradalom véres fegyverével
azóta hányszor űzött-támadott.
...Most visszatért az Udvar, zeng a Város
s elküld a Császár, rólam mit se tud.
Lovamra hajlok, árva agg s halálos
bánattal nézem az ezer kaput.

Ének Kung-szun úrhölgyről, a törtáncosnőről, növendékének ajánlva

Ta-li második esztendejében, a tizedik hónap tizenkilencedik napján Jüan Tö-nek a kuj fu-i főhivatalnoknak úri házában láttam egy ling-jing-i, Li nevű leányzót, aki törrel táncolt. Megbámultam ügyességét, s érdeklődtem, kitől tanult. Azt válaszolta, hogy Kung-szun úrhölgytől. Akkor eszméltem arra, hogy Kaj-jüan harmadik esztendejében, Jen-cseng-ben, mikor még gyermekeskedtem, láttam Kung-szun úrhölgy táncát. A Császári Színházművésznői között ő volt az egyetlen, aki el tudta lejteti a törtáncot. Most már előregedett, ismeretlen is, növendéke is túl van első fiatalságán. Azért írtam ezt a költeményt, hogy kifejezzem ezen való mély megilletődésemet. Még a betűvetés nagy mestere, a Vu tartományból származó Csang Hszü is ihletet merített munkájához, mikor egy ízben Je tartományban végignézte Kung-szun úrhölgy táncát. Ebből is kitetszik milyen nagy művésznő volt Kung-szun úrhölgy.

Itt táncolt a szép Kung-szun ezelőtt,
törét dobálva s ég-föld nézte őt,
a hallgatóság - vad hegyláncolat -
mozgott, figyelve a törtáncokat.
Úgy tündökölt, mint Nap, ha fölragyog
s röpült, mint sárkány-üzte angyalok.
Vihar gyanánt kezdette, mely eget ver
s lágyan pihent el, mint a nyári tenger...
Hol rózsaszája, gyöngyös ruhaujja?
Hirének illata már nem kel újra,
csak ő dalol még, táncol így, a drága,
kedves növendék, Ling-jing virága.
Hejh, más idők járnak ma már felettünk,
sóhajtozunk, mi mindent elfeledtünk.
Van a Császárnak nője, nyolcezer,
de ezt a táncot egy se lejt el.
...Egy emberöltő vágtatott tovább,
por szürkíti a fényes Palotát,
a régi Játékszín becse alábbszállt,
egy-két zenészlány deriti a Császárt.
Kertjében a szél gallyakat zavar,
halottasan csörren meg az avar.
...Némák a lassu húrok, gyors sipok,
a holdvilág mint torz bohóc vihog.
Elindulok hát csüggedt öreg én,
a Bánat és a Betegség hegyén.

Háború után

Ország bukik, ám a hegy, víz a régi,
tavasz a fűre-fára visszajön,
hol búcsút mondott a madárka néki,
s virágszirom hullt, mint a tiszta könny.
...Három hóig őrtúznél kergetőztem,
most tán falum nyugalmas partja vár.
...De ősz hajam úgy meggyérült eközben,
hajtűimet se tartja már.

Feleségem holdsugárban

Feleségem távol tőlem, Fu-csúban
a holdra bámul és hite meging, -
mert kisfiunk, kislányunk, nőve búban,
még azt se tudják, merre van Peking.
Felhős haja köddé higul ijedten,
hús válla márvány s mint a fagy, vakít.
...Mondd, nézzük-e még vidáman mi ketten
ernyőnkön a hold fényes rajzait?

Éjszakai virrasztás a császári palota bal udvarában

Sötétedik. Csupa árny a virág itt,
madárka rebben, halkán citeráz.
A Menny tizezer ablaka világít,
holdfényben ég kilenc felhő-terasz.
...Kezem mikor lesz az aranykilincsen?
Órák verése vágtat rémesen...
Reggel kérvényt kell átadnom. Nagy isten,
hány óra már? - mindig ezt kérdezem.

Hítves, egyedül szépségével

Ki nyájasabb és édesebb ki nála?
Egy puszta völgyben él most hangtalan.
Meséli, hajdan nagy volt a családja,
de hírük és hatalmuk porba van.
...Kuan vidékén a forradalomba
kardélre hányták atyját, bátyjait.
Mit ér a földön rang és úri pompa,
ha ennek ennyi hasznát látja itt?
Kit űz a Balsors, azt mindenki űzi,
reményünk mécse ellobog hamar.
Nem kell urának ő, a drága, szűzi,
mint új edényt, most új arcot akar.

Mikor az Est sötét zászlót emelget
s kacsák alusznak éji tereken,
a férj galádul hajszol új Szerelmet,
magába sír a régi Szerelem.
A kútfőnél a csermely habja tiszta,
túl a hegyen piszkot, sarat fereszt...
Szegényke pesztonkáját várja vissza,
foltozza zsuppal a rozzant ereszt.
Hajába nincs virág, a lelke kába,
fenyőgallyat morzsolgat egyedül
s hús éjszakán, vékony selyemruhába
egy bambuszfához búsan odaül.

Kuj Njen

Víg hercegeknél kergetőzni,
komédiázni hányszor láttalak.
...Fut a tavasz... s te most az őszi
parton magad jársz, síró fák alatt.

A Fény Udvarhölgye

Tízezer lejtőt látsz és völgszegélyt,
hol egykor a Fény Udvarhölgye élt.
Pusztába ment a Bíbor Palotából
s most zöld halom lett sárga porba, távol.
Az arca? - Festhetsz-e tavaszi szellőt?
De holdas éjen még jó róla hír,
ha a tatár-lant fájó hangja felnyög
s őérte sír.

CSANG CSIEN

Buddhista remetelak

Vén templom alján, tiszta reggel
hol fák ragyognak fel, sereggel,
s ág és virág-bozót mered fel,
áll a buddhista-lak alatt.

Vidám madár csivogva repdes,
a kis tavacska tükre csendes,
és megszűnik a sok ezer nesz,
ha csendül a kedves harang.

LIU FANG-PING

Zöldselyem ablakomban

Mikor a hold félig befösti az ereszt
s a Sarkcsillag delel s nyugszik a Délkereszt,
érezem, jön a tavasz forró fuvalma nyomban.
Egy kis bogár zörög zöldselyem-ablakomban.

Leány, virágförgetegben

Selyemablakján lobbadoz az alkony,
aranyszobájában sír-rí a drága,
minthogy nem bír kimenni most az ajtón.
Eltorlaszolta az utat haragvón
a körtefák hulló, fehér virága.

CEN SEN

A pekingi kengyelfutó

De messze is hazáig ez az út.
Öreg vagyok, alig birom a bút.
Kengyelfutó, nem írok, nincs levél,
egy szót izenek. Ezt mondd otthon: „Él.”

Izenet Tu Fu császári főszámvevőnek a bal palotába

Vezetek a skárlát lépcsők özönjén,
vártunk a Bíbor Falnál, Őt keresve...
Hajnalba jöttünk a Kastélyba s este
felhőzve kísér a császári tömjén...

Agg fő lehullott rózsáit siratja,
víg csízt is irigyelhet kék tavasz,
de sziklaként áll a Menny Birodalma,
mert senki ajkán nem kelt itt panasz.

VEJ JING-VU

Harangszó Jü-Ji tartományban

Huaj városnál bevonom vitorlám.
A révem egy kis szirtcsipkés öböl,
hol szél vesszőzi a vizet mogorván.
...Leáldozó nap vérbe tündököl.

Nép tér haza. Komor hegycsúcs borong túl.
A vadlud is jobb tájra költözött.
...Éjfélkor egy harang mély szava kondul
s remeg közöttem és álmom között.

Kislányomhoz, amikor férjhez adtam egy Jang-családhoz

Szegény szivem egész nap oly nehéz,
itt hágysz, te kedves, itt hágysz, messze mész.
Ha férjhez adnak egy kislányt, kit ónak,
roppant vizekre fut a kicsi csónak.
...Csöpp lányka voltál, hogy meghalt anyád,
imádtalak, folyton vigyázva rád.
Nénéd nevelt, most a füledbe suttog,
egymásra rogytok, válni mégse tudtok.
Sajog az én szivem is odabent.
De menni kell tenéked, ez a rend.
...Minthogy anyátlan nőttél mardosó sok
gondban, hogyan is tiszteled Anyósod?
Jeles család ez. A hibád, ha látja,
nagylelkűen bizonynal megbocsátja.
Szégyellni, hogy szegény vagy, nincs okod,
ne is fogadj el nagy ajándokot.
Légy kedves és hű, tiszteld hittel éld át,
szólj, tégy, ahogy illik, kövesd a példát.
...Ma reggel búcsuzunk, mindenki válik,
ki tudja, meddig és milyen sokáig.
Fájdalmamat, lásd, félve takarom,
de sírni kezdek, bár nem akarom,
mert árva arcocskádra a keservtől
egyszerre két nagy, fényes könny perdul.

Esteli eső

Li Csaunak

Lenn a folyón esik. Az este lucskos.
Nanking felől szól a harang. Esik.
Néhány sötét madár hintázva bukdos.
Nyirkos vitorlád lóg. Csúszós a sík.
Csöpögnek a gallyak, sirnak Pu-kúban.
Hajód az Óceánig elvisz-e?
Arcunk is ázik együtt, néma búban,
csorog-csorog a szeretet vize.

Fenyőtoboz

Hús, őszi éjszakán megyek magamba,
rád gondolok a versem mondogatva.
Most a hegyen lehullik egy toboz...
Fölébredtél s a lelked itt motoz.

A Jangcén vitorlázva

Baráttól és rokontól messze-messze
ring a hajóm a ködpárába veszve.
Visz a vitorlám csöndesen Lo-jang-ba.
A fák között a tornyok estharangja
kongatja útam és engem sirat.
Mikor látom megint barátimat?
Hajó a Sors, hab verdesi mogorván
és akaratunk rajta gyöngye kormány.

Feng Csu-val való találkozásom a fővárosban

Vidékről jössz és most nálunk időzöl,
ruhádön még Pa-ling esője gőzöl.
„Mi járatban?” kérdelem s megtörve percét
a hallgatásnak, szólsz: „Vettem szekercét.”
...A fecske még ma is csivogva röppen
rózsás ligetben, rózsás, könnyű ködben,
mint hajdanán. Az élet most se más.
Csak a hajunk lett zuzmarás.

SZE-KUNG SU

Barátomhoz a forradalomban

Nehéz időkben sorsom társa lettél.
Most hazamégysz, lábad majd odaér.
De ne feledd, otthon, a kék hegyeknél,
fejem, mely idegenben lett fehér.
...Leáldozik a hold egy régi várban,
egy vén kapun csilló ködöt kavar...
Bármerre nézz, itt csak riadt madár van
s csörgő avar.

Mikor Lu-lun unokaöcsém éjszakára hozzám szállott

Csupán az Éj a szomszédom. Borongva
tengek szegényes kalyibámban én.
S mint fényes eső asszu, sárga lombra,
ősz főmre úgy ragyog a lámpafény...
Elkoptam én itt rég s te messze estél,
szégyenlem is e rozoga tanyát.
De nem jöhetsz elégszer, drága testvér,
több, mint testvér: hű és örök barát.

CSIEN CSI

Japáni pap, lampionnal

Te küldetél, hogy megtaláld a forrást.
Most visszamégysz, csodásan, csoda-pap.
Rozzant ladikban, halványodva folyvást,
eltűnsz, hol Ég és Tenger összecsap.
Hited nyugodt, akár a Hold s az Álom,
igédre sárkány, hal repül feléd.
Nézünk utánad s túl a szemhatáron
csak lampionod szentelt fénye ég.

LU LUN

Istenhozzád Li-tuanhoz

Öreg kapumnál, sárguló avarba
csak álldogálunk, szívünk egyre fáj.
Hideg, fagyos felhőkkel eltakarva
indulsz ma este s hóba fül a táj.
Meghalt atyád s úgy vágyott látni téged,
lelkünkben mostan sívó pusztaság van.
Némán sirunk. Mit is mondjak tenéked
e téli, zúgó, szélvészies világban?

VANG PO

Búcsú Tu előljárótól, akit Su-ba helyeztek

Itt, hol a Fal három határt is alkot
és öt folyó a sűrű ködben egy,
elbúcsuzunk mi, két főhivatalnok,
az egyik jobbra, a másik balra megy.
De míg barátunk nekünk ősi Kína
s szomszéd gyanánt köszöntjük az Eget,
mért tétovázunk vissza-visszaríva,
könnyezve, nyafkán, mint egy kisgyerek?

Őrülten dalolva a hegyek közt

Mindenkinek van itt hibája sok:
az én hibám, hogy verseket írok.
Széttéptem én az élet-szálakat,
de ez a gyöngém mégis megmaradt.
Ahányszor egy szép táj elém kerül,
ahányszor egy barát szivemre dül,
dalolni kezdek s fújom, egyre fújom,
mint hogyha egy istent látnék az úton.
Mióta a Császár elüldözött,
künn élek a magas hegyek között.

Ha befejeztem egy új versemet,
a Keleti Sziklához fölmegek,
ráhajlok a fehérlő sziklaparra,
kezem a fák zöld fürtjét simogatja
s őrült dalom úgy harsog, hogy a bámész,
riadt madár meg a majom reám néz.
Ki is nevetnének. Jobb élni nekem
ezen az ember-nem-lakott vidéken.

Amikor egy rabszolgalányomat elvesztettem

Kertem körül beh alacsony a fal,
beh feledékeny minden hivatal.
Fáj, hogy talán nem bántak jól tevéled
s jószágodért meg sem kapod a béred.
A rabmadár minden gazdát elárul
s a szélre hányt virág nem tud a fáról.

Hol hálsz ma éjjel, édes és ki lát?
Csak ő, a fényes, éber holdvilág.

Szomorkodás Vej faluban

Egy szót se szólok, ölelem a párnám,
egész nap az ágyamban fekszem, árván.
Ki sejti, hogy nem is vagyok beteg,
ki tudja, hogy még nem is aluszom?
Párnák dagályán a búval uszom.

Ebéd után

Ebéd után - egy csöppet szundikálok,
fölébredék - két csésze tea vár.
Kicsit kinézek, hogy sző tűzi hálót
nyugat felé a lankadt napsugár.
Bizony rövid a nap annak, ki vídám
és rest az év annak, ki küszködik,
de annak, aki már semmit se kíván
s csak éldegél, nincs „hosszú” és „rövid”.

Arany-Harang

Negyven se voltam s lányom született
s fölvette az Arany-Harang nevet.
Egy éve éppen, hogy a földön él,
csak ülni tud még, ámde nem beszél.
Szégyen reám - mert a bölcs nem szelídül
a földi jókhoz, több neki a rang.
Most nem magamban van békém, de kívül
s kincsem, jutalmam egy: Arany-Harang.
Ha nem hal ifjan el leányom és őt
megtarthatom, férjhez kell adni később.
Igy ötven is leszek, mikor utóbb
a nagy hegyekbe visszavonulok!

Emlékezés Arany-Harangra

Bús roncs vagyok, beteg és negyvenéves,
ő három volt s ártatlan, kedves-édes.
Nem is fiú, de több a semminél,
kislányka, aki csókol, gőgicsél.
Egy nap pedig eltűnt semmiségbe,
árny lett belőle, aki ragyogott.
Oly furcsa szókat suttogott szegényke
halálos ágyán, mert már gagyogott.
Azóta érzem, hogy vérünk s a testünk
a föld felé húz és rabláncba estünk.
Végül derülten néztem őt, ki megholt,
azt mondogatva, hogy a multba sem volt.
Három tavasz, tél mult így csendesebben,
már azt hittem, feledni is tudom
s ma reggel vér fakadt a régi sebben:
öreg dadáját láttam az uton.

A nagy paplan

Hogy fáznak az utcán, kiket kiver a bosszú.
Én nem szerezhetek nekik kabátot, inget.
Csak volna paplanom, tizezer lábnyi hosszú,
hogy betakarhatnám vele egész Pekinget...

Amikor éjjel viszontláttam Jung-jangot

Itt nőttem én föl, Jung-jang-ban itt,
de sorsom innen más hazába vitt.
Már negyven éve - szól egy égi hang
s az éjbe újra feltűn Jung-jang.
Hogy elkerültem, voltam tizenegy,
ötvenhat éves most, ki erre megy.
De változatlan látom az egészet,
játékaimra hogyha visszanézek.
A régi ház helyébe csonka rom,
nincs a falun egy ismerős, rokon.
Más utca vár, ha útnak eredek,
ami lapos volt, az ma meredek.
Csak két folyónk, a Csiu és a Ju
zúg csöndesen, - akár a régi bú.

A kalap, melyet a költőnek Li-csien adott

Sok év előtt egy őszhajú öregnek
adtál egy fekete tüllkalapot.
A tüllkalapot én még egyre hordom,
de éjbe tűnt már nyájas alakod.
Öreg kalapom a fejemen ing még
s te messze vagy már, nem lát, aki él.
A hegy mögül most fölragyog a holdgömb
és sírod fái zúg az őszi szél.

Egy könyvszekrényre, mely saját műveit tartalmazza

Cédrusfából szekrényt ácsoltam én,
szép könyvszekrényt, a cédrus az kemény.
Miféle költő nyugszik mélyiben?
Ezt pingáltam rá: „Po Lo-tien”.²
Mióta élek, könyvet-könyvre írtam,
mint zsenge ifju s most, agg napjaimban.

² A költő másik neve

Hetven kötet zár régi s új tüzet,
nagy és kicsiny, háromezer füzet.
Tudom, felejtik a rosszát, a jobbát,
de nem szeretném, hogy szemétre dobják.
Lakatjait bezárja a kezem,
vigyázva a függöny elé teszem.
Minden betű a vérem s itt hagyom,
nem is törődnek majd velünk nagyon.
Hát így leányaimnak adom át,
aztán megőrzi tán az unokák...

Öreg költő álma

Álmomban éjszakánként mászom egyre
jó pálmfabotommal, föl a hegyre.
Barangolok völgyön, megannyi bérce,
nem fárad el a lábam, meg sem érzem.
A szirt, ahány van, egy-egy ismerős,
ifjú vagyok, mint hajdanán, erős.
Ha lelkem a szent ifjúságot issza,
testem miért ne fordulhatna vissza?
Miért, hogy én már csak senyvedve élek,
ha bennem éber és vidor a lélek?
Test, lélek: - erről gondolkodni meddő,
álom, valóság: - ábránd mind a kettő.
Nappal totyogva, botladozva lépek,
de lábaim éjente újra épek.
Éj nap között hánykódik így a szívem,
s amit nyerek ott, azt itt elveszítem.

Piros kakadu

Piros kakadut kaptam én,
oly szép volt, cifra, fénylő,
mint a tüzes barackvirág
s mint ember, úgy beszélt ő.
Miképp becsülték meg ezért
a hű, tudós madárkát?
Ahogy a jókat, bölcsüket:
rácsos kalitba zárták.

Gyermekek

Kis unokám: „Teknősbéka-Kisasszony”,
hatéves s lányom: „Nyári-Ruha”, három.
Egyik pötyög még, babrálgatja arcom,
másik dalol, verselget mindenáron.
Reggel vidáman lábaimra kúsznak,
éjente meg a mellemen alusznak.
Jaj, gyermekek, mért jöttetek ti későn,
hogy már hanyatlom és a feledés jön?
E picikék az aggastyán szívéhez
férköznek és az mostan újra érez.
Elromlik a bor, bár ereje volt
s mihelyt kerek már, fogy a telehold.
Igy a szivekhez huzó szeretet
csak bánatoknak ad új keretet.
De ha mindenki ilyen balga rab,
miért legyek én náluk okosabb?

A korhely költő berúg, aztán éjszaka kijózanodik

Elváltunk sárga alkonyattal, bedőltem az ágyamba menten,
éjfélkor ébredtem s dülöngve barátommal sétálni mentem.
Boros fejem párnámra ejtve aludtam és kijózanultam.
Torony mögött az Óceánon Hold nézett a dagályra dultan.
Láttam, hogy a fecskék röpködnek, aztán pihennek a gerendán,
gyertyám, mely ablakomba hamvadt, egyszerre fényesen dereng rám.
De gondolatjaim virradatig homályosan, vadul pörögtek
s zúgó fülemben akkor is még fuvolák és húrok zörögtek.

Későnkelő öregember kétéves unokájával, A-csui-val játszadozik

Egész nap az ágyamban heverésztem,
most fölkelek, ásítok a setétben.
Kályhám begyujtom, még tüzes a pörnye,
lustán fészülködöm, hideg tükörbe.
Főzöm teám, már bugyborog a hóvíz,
tejesdarámra jut egy kis túró is.
Nem mondja senki: „te falánk, mihaszna”,
csak én tudom, hogy nincs okom panaszra.
Derék borom nem részegít, de csikland,
a lantomon derűs, lágy mindegyik hang.
Könyvet se bújok, sem újat, sem ócskát,
kis unokámmal játszom majd bujócskát.

Csiu-ku-ban vesztegelve tíz nap óta

A viharos folyót hullám kavarja zordul,
akármibe kapok, minden csak balra fordul.
Mint földi pályámon, reám mered a korlát,
ellenkedő szelek csikarják a vitorlát.
Rothadt halak, rákok szaga orromba röppen,
vad szunyogok szívják a véretem a ködben.
Vén lettem és fáradt, az életem hunyóba.
Csiu-ku-ban ülök hajómon tíz nap óta.

A hatvanötéves költő, meg egy tizenötéves leány

Csitris haja még két fonatba van.
Tizenöt éves - mondom untalan.
Édes ruhája csillogó selyem
és vándorol hegyen-vizen velem.
Tavaszi árba hancurozva fürdünk,
virágos fákra mászunk, leng a fürtünk.
Orcája kipirul a tánc hevétül,
a homloka, ha nótáz, elsötétül.
Ne énekeld a versem: „Fűzfa ága...”
Már nem tudok érted meghalni, Drága.

Árva szerető

Sírt már sokat. Nem alhatik a lány.
Mások dalolnak künn az éjszakán.
Ő kedvesét gyászolja. Egyedül.
Vele a párnán csak Szépsége ül...

Liu barátomhoz

Zöld bor ragyog a kancsóm fenekéről,
kályhámba zörren a veres zsarát.
Künn a homályba hulló hó fehérül,
nos egy kupával innál-e, barát?

Elégedettség

Festetlen ernyőt látok nyoszolyámból,
a kék függönnyel szembe kályha lángol.
Unokám olvas nékem csendes estén,
melegítik a szolgálaim leveském.

Még verset írok, tollam fürge, friss,
pénzem csörög, jut patikára is.
Ha vége e sok balgaságnak, alszom
a vánkoson, Délnek fordítva arcom.

Betegség

Bús és sovány, kit nyű hosszú betegség,
a nap, az éj oly egyhangun suhan.
A nyári fákat elfödik az esték,
az őszi gombán harmat csorg busan.
Hogy ágnak estem, még kisdéd tojás volt
az a madár, mely mostan elrepült
s az álca akkor egy tücsköt palástolt,
mely rég kiugrott s a gallyakra ült.
Tél és Tavasz, Nyár és Ősz elsietnek,
nem áll a Természet egy percre sem,
más, egyre más. Csak szíve a betegnek
sajog, sajog, éppoly keservesen.

Lao-ce

„Aki beszél, semmit se tud,
bölcshöz nem kell a szó se.”
Ezt mondta a nagy hallgató,
mindentudó Lao-ce.
Ha azt hiszed, hogy ő a bölcs
s mindent tudott valóban,
miképp lehet, hogy könyvet irt
s ott ötezernyi szó van?

Virágpiac

Kivirult a tavasz. Egy-egy lovas ring el,
a pekingi utcán sok hintó csilingel.
„Pümkösdí rózsának van idénye” - mondják.
Virágot vesz a nép, sutba veti gondját.
„Tessék - szól az árus -, van olcsó, van drága,
aszerint, hogy milyen, mennyi a virága.
E finomabb fajta kerek száz rőf damaszt,
az öt darab selyem, megveheted amazt.
Ernyő védi őket, a hideg, a metsző
szél rohama ellen, hajladozó vessző.
Ha sárba ülteted csínján a gyökeret
s szorgosan öntözöd, otthon is megered.”

Senkise hiányzik az ősi vásárról,
mindenki vásárol.
De ott állt csöndesen egy öreg, egy szíves,
hallgató földműves.
Lehajtotta fejét s ezt nyögte ki: „Ó jaj.”
Nem tudta a sok úr, mért kel ez a sóhaj.
Ezt gondolta szegény: „Egy-két virág ára
tíz családnak futná ételre-ruhára.”

Eperfa

Künn az uton száraz eperfa áll,
már rég nem él, lebirta a halál.
A héja zöld még, friss nedvektől éled
s halott szívébe férgek foga ás.
Olyan, mint a bánat-sujtotta lélek.
Őt sem kívülről érte a csapás.

Nyugalomban

Gyolcsköntös, sipka, bő mamusz. Így hallgatom a csendet,
kisvárosi, kedves tanyán piros parázs melenget.
Testem pihent, lelkem nyugodt, nem várok semmi koncot,
dehogyan cserélnék véletek, pekingi udvaroncok.

Vers a hatvanéves Liu Meng-tő-nek

Harminc, negyven közt hejje-hujja vérünk,
hetven, nyolcvan közt sok bűt-bajt megérünk,
de ötven, hatvan közt nem bánt betegség,
csöndben köszöntjük a nyugalmas estét.
Mögöttem a Vágy, a Csók, Pénz, a Hírnév
és messze-messze a Vénség, a Sír még.
Völgyön-hegyen futok, ha ti rohantok,
elandalítják lelkemet a lantok.
Újbort iszom, mikor jut rész nekem,
sok régi verset fújok részegen.
Ne búsulj, Meng-tő, ez a kor az édes,
az ért a vershez, aki hatvanéves.

Amikor betegségemben meglátogatott egy barátom

Jaj, mily soká feküdtem ágynak esve,
az ablakon be-benézett az este,
künn az eresznél lármázó sereggel
éhes verébnép cserfellt este-reggel.
Pihegve keltem föl, motozva hosszan,
üggyel-bajjal kapumhoz botladoztam.
Hát egy barátom lépett ott be, szembe,
hozzá siettem, épp ő járt eszembe.
Kivitte a hunyó napfényre ágyam,
rádőltem az erkély-korlátra lágyan.
Baráti szó lett az én medicinám
s fásult szívem most újra élni kíván.

Öreg hárfá

Pár összeábdált fából áll a hárfám,
ódon dalok szunnyadnak benne árván,
öreg, szelíd és csöndeskés dalok,
nem kedvelik már a fiatalok.
Jáspis-nyergére festék kéne újra,
portól sötétlik rózsaszínű húrja.
Kérdemült és rozzant, régi holmi,
de hangja tiszta, szépen tud dalolni.
El is játszunk mi - én s az ócska szerszám -
megpengetem, bár senkisémet figyel rám.
s a régi hárfást senkisémet hivatja:
a csinnadrattának van ma divatja.

Őrült vers unokaöcsémhez és unokahúgaimhoz

Kik nem tudnak betűt, azt mondják, holdasok,
én hála égnek írok, olvasok.
Kinek nincs tisztje, annak zsebe pang,
de az enyém a hivatal, a rang.
Beteg a vén,
de fájdalmat sohasem érzek én.
Az öreg élete csupa teher,
én nőt temettem, új nőt vettem el.
Nincs változás, mely megbolygatná elmém
s rést ütne az élet örök szerelmén.
Ezért a testem, lelkem már tiz éve
nyugton hever, mint a napon a kéve,
hisz a jövőben oly kevés dolog
kell énnekem s csak ezzel gondolok,
egy takaró, mely melegen fed el,
naponta egy-egy tálnyi eledel.

Mit bánom én, hogy hajlékom kicsiny,
nem alhatom egyszerre két szobába,
mit bánom én, hogy ménest tart a kába,
nem hajthatok egyszerre két kocsin!
A földgolyón hét ember tíz közül
van itt, aki ily módon üdvözül,
de száz ember közül egy sem lehet,
aki mint én, ilyen elégedett.
Mások dolgába könnyen lelsz vigaszt,
saját dolgába a bölcs is bibaszt.
Hát csitt, csupán hozzátok bűg a rím,
unokaöcséim, unokahúgaim.

Tanyázás a partmenti öreggel

Az ember vágya az arany, a kincs,
boldogtalan, ha húsa, bora nincs.
Nem így ez agg, aki a parton él,
kulacsa tökhéj s dolgozgat, henyél.
Füvet kaszál, szed egy kis tűzifát,
sárból ragaszt magának kalyibát.
Évente egy hold földceskét bevet,
tavasszal hajt két sárga tehenet.
Elégedett. Bólongat csendesen,
semmit se vár, nincs ennyi gondja sem.
Multkor találkoztam övéle itt,
meghálni nádas kunyhójába vitt.
Reggel, hogy az Udvarhoz sietek,
a jövedelmem kérdi s címemet.
De nem hiszi, kacag s a nyelve szúr:
„Már csűrbe nem hál egy kegyelmes úr.”

Téli éjszaka

Házam szegény. Szerettjeim nem élnek.
Testem beteg. Bucsut mondtam a fénynek.
Nincs élő ember, aki ilyen árva.
Fekszem magányos kunyhócskámba zárva.
Rozoga lámpám gyöngye lángja pislog,
szakadt a kárpit s nem főd, bárhogya is lóg.
Csöpög az ablakon, ajtón a hólé,
„pitty-potty”, beszél a zord hang, a valóé.
Öregszem és ha alszom is, alig,
némán ülök az ágyban hajnalig.
Ha nem tudom, hogy kell „feledni s ülni”,
e bűba hogy birnék ma elmerülni.

Testem mohó marad, míg el nem ásnak,
de lelkem enged a nagy Változásnak.
Négy szörnyű évig így kínlódtam át
ezerháromszáz hosszú éjszakát!

Piros kályhám lángja

Tavaszi nap ez, már az ötödik.
A táj kies színekbe öltözik.
A nap fehér derűt ígér nekünk,
lenn fellegek kék-szürke fürtje csüng.
Utolsó jégcsapunk gyémántszilánk,
uj tőn bibor bimbó, mint égi láng.
Nyájas vidámság zsong köröskörül,
tavasz van és mindenki úgy örül.
Ezer virág a hátsódudvaron,
kűnn az eresznél napfény, nyugalom.
De megsajog szivem mégis, mivel
piros kályhám lángjától válni kell.

Örömujjongás Csen Hsziung érkeztekor

Hogy a sárgamadár csőrén elhalt az ének
és a zöldszilva is félig-meddig megérett,
sirattam a tavaszt, hogy már-már elmulik,
elmentem csöndesen a kerti kapuig.
Leültem ott busan, pityizáltam magamban,
egyszerre hallom, hogy ropog a kapu halkan.
Örültem, hogy vendég jön, kit nem is hivunk,
hát még mikor láttam, hogy ő az, Csen Hsziung.
Gond nélkül és vigan beszéltünk és beszéltünk,
tréfázva és gyorsan meséltünk, hogy mit éltünk.
Egy kupa bor milyen csodát mivel velünk:
elmondjuk általa az egész életünk!

Liu-hoz, bolond öreg költőbarátomhoz

Éppoly öreg vagy s friss, mint én vagyok,
még látsz kicsit, nem is hallasz nagyot.
Jókat iszunk együtt, tavaszi társ
s velem duhaj fiuk körébe jársz.
Hejh, amikor virágot szedegettünk
az őrván, s az ordított megettünk.
Hajh, amikor Ling herceg csónakába
ültünk mi s az dühöngött, mint a kába.
Ha hall rólunk, Lo-jang elborong:
„Liu és Po, az a két vén bolond.”

A rest ember éneke

Van pártfogóm s rest voltam fölkeresni,
van földem s rest voltam munkámnak esni.
Házam bedűlt s rest voltam tatarozni,
ruhám rongyos s rest voltam rendbehozni.
Bort kaptam és meginni rest a gégém,
így hát a telt pincém üres a végén.
Lantot is kaptam s ujjam rest a húrra,
így hát nem is peng, hallgat újra-újra.

Nincsen kenyér, szól az asszony s tudom bár,
rest a kezem örölni, kong a hombár.
Barát, rokon ír, a levelük itt ni,
olvasni jó ezt, ám nehéz kinyitni.
Csi Su-je - mondják - mindig tétlen élt,
csak lopta a napot, lebzselte-henyélt.
De ő varázsolt, lantolt néha-néha.
Lefőztem őt: nincs ily mihaszna-léha.

Tar főmre

Reggel meg este féltem untalan,
sóhajtva néztem, hullik a hajam.
Mi lesz, ha elhagy e pár ritka tincs...
Most víg vagyok, pedig irmagja sincs.
Hát nem mosom, szárítom többet én,
fáradt fésűm pihen örök helyén.
Mily kellemes, hogy nem nyom már soha
fejbúbom érdes, vastag varkocsa,
a porban alszik csúcsos süvegem,
nyakfodromat kiengedem.
Hideg patakvíz az ezüstcsöbörbül
kopasz fejemre mint pezsgő gyönyör dül,
csak élvezem hús habját esztelen,
mint Buddha-pap magam keresztelem.
Ma már tudom, a pap miért beretvált,
ki szenny helyett szűz, tiszta életet vált.

Lemondás

Sose tűnődj te a mult napjain,
mert elemészt a bánat és a kín.
Sose busulj te a jövő-időn,
mert elsötétülsz attól, ami jön.
Nappal csak ülj ágyadba, mint a zsák,
éjjel feküdj ágyadba dermeteg.
Ha jó az étel, tátsd ki rá a szád,
ha jó az álom, csukd le a szemed.

A politikus

Gyógyfüvet eladni a városba mentem,
kűnn a Kék Kapunál kissé megpihentem.
Egyszerre egy lovas nyargalt lóhalálba,
rémüldöző arca haloványra válva.
Rokonok, barátok várták, egész csapat,
köréje siettek, de ő mégse maradt.
Ámulva kérdeztem, ki ez és miféle,
miért menekül így, mi is történt véle?
Azt mondták nekem, a Miniszterelnök,
az Állam támasza, kit a Császár ellök.
Ezer aranya volt, nem volt soha gondja,
háromszor ment hozzá a Császár naponta.
A hősök gyűlésén még ő beszélt tegnap,
most pedig számúzik s egy fityinget sem kap.
Mindig így hullnak el azok, akik nagyok,
dicsőségük fénye csak alkonyig ragyog.
De itt a külváros gyöpe zöldel egyre,
pázsitok közt nyájas ösvény fut a hegyre.
Jobb nézni hát nekünk fönn a fehér felhőt,
mert porba alázzák a büszke törekvőt.

Lóháton alva

Kocsmánk felé poroszkáltunk, nyugodtan,
szememre köd szállt és elszundítottam.
Lógott az ostor jobbkezembe lengőn,
a balkezembe meglazult a gyeplőm.
Fölébredek. Hol járunk? Az inas szól:
„Száz lépést sem tettünk, mióta alszol.”
Test és lélek helyet cserélt repesve,
sebes lassúra vált, lassú sebesre,
mert míg álmomba vitt tovább lovam,
úgy rémlett, millió év elrohan!
A bölcs szavát most még inkább csodálom:
„Száz év olyan, akár egy percnyi álom.”

Az élet semmiségéről

Hajdanában, amikor aprógyerek voltam
s mostan is, amikor öreg vagyok, beteg,
mindig különböző dolgokért bomoltam,
de akkor is, most is, folyton tesz-veszek.
Akkor kűnn a parton raktam homokvárat,
mostan az Udvarnál kezem egyre fárad.

Akkor az a homok, mostan ez a jáspis,
de mindkettő játék, bár anyaga más is.
Ha a kezünk serény, benn a szívünk renyhe,
csak a gondatlané a boldogság enyhe.
Meg kéne tanulni, hogy tétlenül éljünk,
lázasan ügyelni, hogy végre henyéljünk.

Jüan Csen verseit olvasgatva a hajón

Olvasgatom a gyertyafénynél, barátom, sok szép költeményed.
Most befejeztem s nem dereng még, a gyertyaszál csonkig leégett.
Csöpögő gyertyánál virrasztok, az éj feketül rám mogorván
és hallgatom, hogy zúg a szélvert, mély víz kisdod hajómnak orrán.

Egy festőnek, aki le akart pingálni

Mért üljek én most öregem tenéked,
ki úgy pazarlod a vöröst, a kéket?
Művészeted mért rajzolná le itt
egy beteg ember hervadt tagjait?
A Csi-lin palotában a falon
hősök ragyognak ránk fiatalon.
Ne örökítse hát festék, selyem
az én szegény, rég-elfáradt fejem.

Fölkelt a szolgám

Fölkelt a szolgám: „Nap süt újra, gazdám,
hozom a tálad, fésőd s kelj föl aztán.
Idestova tél lesz, csipős a reggel,
maradj ma itthon, nem jó künn, ne menj el.”

Ha itt ülök, nem jut vendég se nékem.
Hát mit tegyek? Időm az volna sok.
Az őszi fénybe állítom a székem,
bort forralok, költőket olvasok.

Li Csienhez

Megint világi gond bolygatja elmém
s nincs semmi mód, hogy békén elviselném.
Régóta hagytalak el, Li Csien,
de nem találom kedvem semmiben.

Emlékezem, hogy látogattalak,
lovam megállt a kertkapu alatt,
még ágyba voltál, akkor jöttem én,
előbb a kisfiad futott elém,
aztán te pajkos, dévaj hangulatba,
röpült ruhád, a sapkád félrecsapva.
A söprött udvaron lágy, zöld moha,
a pad porán árny ákombákoma.
Keleti házadból nézünk a hegyre,
a kertbe várjuk a delet nevetve,
egy-két madár dalol nyugodt kapudban,
a csendes utcán dob ha néha buffan.
Ültünk s futott a gyors idő megettünk,
pénzt és dicsőséget nem emlegettünk.
Azóta, hogy a lelkem vele volt,
négyszer megújult már a telehold.
Hullottak akkor hervadt rózsakelyhek
most újra őszi tücskök énekelnek.
Múlik az év is, vége-vége néki,
csupán a bánatom a régi, régi.

Keserű eső

Mióta Hszian-jang-ba elvetődtem,
keserű eső búsan mormog a ködben,
eget alig láttam fölöttem,
sötéten alszom, mint a mormota.
A tó az éggel összeér, kitágult,
felhő ereszkedik a vizre s száguld.
Túl a sövényemen fecseg a révész,
dalol az utca sarkán a halász.
Madár a sárga légbe semmivé vész,
szeles vitorlát árvíz habja ráz.
Kapu előtt ló, utca tegnap óta
belefordul a megdagadt folyóba.

Fanyar vigasz

Az ifju rózsás arca sárga kő lesz,
halántékán fagy, horpadt üregek.
Hát mit csodálkozol? hisz érthető ez:
testem öreg, s szívem még öregebb.

Tréfás versezet

*Amikor elkészültem tizenötödik kötetemmel,
barátaimnak, Jüan Csen-nek és Li Csien-nek
ezzel a tréfás versezettel küldtem el.*

Nagy versem „Az örökbű” műremek,
csupa zene és dal az „Énekek”.
Vén Jüan lopja rímeim s kevesli,
hát hagyja néki mind a kis, heves Li.

Mig éltem itt, nem volt aranyam, ércem,
munkám s hirem holtomba nő meg, érzem.
Hiú beszéd, de érthető dicsekvés:
tizenötödik kötetem ma lett kész.

Tünődve szállok

Tünődve szállok tünt napokba át,
szobámba lép sok régi-jó barát.
Kérdezgetem mind: „Hova lettetek?”
Halál kertjébe hulló levelek.
Han-Jü labdacsba vett be sárga ként
s elvitte egy kór, az éj árnyaként.
Jüan-Csen vízbe nyelt vasércü kristályt,
de meg se vénült, elfogyott, nem is járt.
Tu mester ismert minden nagyszerű szert,
kerülte gondosan a húst, a fűszert,
Csui azt hitte, neki mi sem árt,
télvízidőn is kiskabátba járt
s betegség azt, ezt gyors halál, korábban...
Mindegyik eltűnt még javakorában.

Csak énnekem nőtt nagyra, annyi lázban,
arasznyi életem, ki nem vigyáztam
s ifjúkoromba bágyatag
kergettem könnyű, korhely vágyakat.
A dús falat láttán bő íz futott
szájamba, azt ettem, nem bizmutot
s minthogy tudtam, mástól nem falom el,
az gyógyított meg, nem a kalomel.
Éhembe forró étkeket bekaptam,
szomjamba ittam jégkérgetes patakban.
Megénekeltem testem, jó sorokkal,
meg-meglocsoltam lelkem óborokkal.
Naponta toltam-foldtam rög-mezem
s itt állok, majdnem egészségesen.
Két fogsoromba nincsen semmi rés,
tagomba pezsgő, vidám lüktetés.

A hetvenedik éven áttapostam,
alszom-eszem, mint hajdanába, mostan.
Hörpintgetem hát, míg lehet, kupám
s az égre bízom sorsom azután.

Betegen

Mióta fekszem, ágyam nyomorultja?
Biz száz nap is elmult, lomhán-tunyán.
Gyógyfűvem már a lány is szedni tudja
s ha jó az orvos, nem ugat kutyám.
Pincében korsóm, mit penész belombol,
poros maszattá omlik a haraszt.
Jaj, hogy birom majd nézni vánkossomról,
ha újul a Föld, az ifjú tavaszt?

Amikor megbénultam

Kedves barátaim, nem értem ezt a tenger-nagy bánatot,
hisz hébe-hóba a világba ezután is kijárhatok.
Ugyan minek nekem a láb már? A szellem többet ér, ha jó.
Gyaloghintó elvisz a földön s a vízen elvisz a hajó.

Vénség

**LIU JÜ-SI-HEZ, AKI VELEM EGY
ESZTENDŐBEN SZÜLETETT**

Egyszerre vénültünk meg, kenyeres, lásd.
Milyen a vénség? - vallatgatjuk egymást.
Nehéz szemünk korán zárul, aléltan.
Boglyas fejünk meg kócos, bárha dél van.
Olykor kísétálunk, boton dülöngve,
vagy zárt ajtóknál kuksolunk a csöndbe.
Tükrünk sima arcába nem tekintünk,
ha csöpp betűket látunk, búsan intünk.
Régi barátokat jobban csodálunk,
az ifju már fehér holló minálunk.
De egy öröm, mint rég, ma is kecsegtet,
az, hogy te eljössz s az ember fecseghet.

Restség és betegség

Nekem időt hagy restség és betegség.
Napom üres. Vigaszt hol is keresnék?
Ecsetemet veszem és tussomat
s írok, hajszolva költő-jussomat.

Ha kész a versem, nincs mód, hogy ma tessék
s igaz sorai hírre jussanak.

Annak, ki művelt, a mértéke kongó,
annak, ki műveletlen, szókimondó.

Így hát magamnak írok s eltűnődöm
múló időmön.

Kinek is kellene efféle ének,
efféle anda rím?

Talán Szucsou és Peng-cse Főnökének,
de rég halott már mindkét mandarin.

Nem hallja az sem.

Ma egy szeretné hallani, Jüan-Csen,
de messze földön egymaga ül ő,
száműzte a Császári Székülő.

Háromezer mérföldre, jaj, mi hír van?

Még azt se tudja meg, hogy verset írtam.

LIU CUNG-JÜAN

A folyó mellett

Hordtam soká taláromat és hivatalnok-kalapom.
Beh jó, hogy most számúzve itt a déli pusztákon lakom.
Szomszédjaim földmívelők, szelid parasztok, aratók,
mig nem mulik el a napom, erdők vendége maradok.
Hajnalba harmatos rögön vezetgetem gyarló ekém,
estente kis halászbárkám ingó deszkáin lengek én.
Így élek ismeretlenül, gondolva jókat, szépeket,
egy hosszú verset dúdlok és bámulom a kék eget.

Öreg halász

Öreg halász hált itt az éjjel a sziklagát megett, amott,
vizet merített a Hsiang-ból, bambusznádból tüzet rakott.
Hajnal felé már ment a köddel, nem is maradt utána más
a zöld hegyek közt, zöld folyónkon, csak néhány evezőcsapás.
...Most föltekintek és az égen hullám csobog a szirt megett
és egyre jönnek-jődögélnek a fellegek, a fellegek.

Havas folyó

Száz hegy van itt s madár mégsem dalol,
út is ezer, de lábnyom nincs sehol.
Öreg halász - rajt bambusz-takaró van -
halászgat a havas, hideg folyóban...

LI JI

Fuvolaszó Su-hsiang felől

Lenn a homok úgy csillog, mint a hó,
fagyos, kemény holdfényben áll a táj.
Egyszerre fősír a fuvolaszó
s szegény katona szíve hazafáj.

Rövid, boldog találkozás sógorommal

Fejünk fölött tíz bús év elviharzott
s találkoztunk. Előbb meg sem ismertelek,
de hogy kiejtetted gyermekkori neved,
egyszerre újra láttam kihamvadt, ifjú arcod...
Aztán beszéltünk mindenről patakzó
özönbe, míg nem szólt az estharangszó...
Holnap már Délre indulsz s hogy vágyad megelőzd,
majd szirtről-szirtre ugrálsz és itt hagyod az Őszt.

JÜAN CSEN

Szegény ember a feleségéről

Ki hal meg előbb? - tréfáltunk veled.
Egyszerre aztán elvesztettelek.
Ruháidat majd mind másoknak adtam.
Csak a himzésed nem. Az zár alatt van.
És nem merem megnézni sohasem...
Most jó vagyok, amint te, kedvesem.
Háznépem ellátom pénzzel, vigasszal,
álmban meg-megleplek ezzel-azzal...
Ez itt a sorsa gazdagnak, szegénynek,
az istenek a dúsát is verik,
de ezt a bűt csak azok ismerik,
kik hajdanában oly szegényen éltek...

Pümkösi rózsza

Pümkösi rózsza nyílt ki benn az ódon
császári kertben s nem hat semmi módon.
Az udvarhölgyek hófehérek lettek,
míg megvitatták a szent Etikett-et...

Hű hitves siratása

Itt üldögélek és gyászolok téged, édes.
Számolom, mikor leszek már hetven éves.
Jobb embereknek sem adott fiút az ég
és jobb költőket is ért ily nagy veszteség.
De én halál után se látok, hitvesem,
mert nem hiszek ebben és nem hittél te sem.
Csak éjjelente, hogy rád gondolok,
látom a porban fáradt homlokod.

Züllött költő siratja feleségét

Hsieh leánya, ó te szép, te boldog,
ki egy rongyos költőé lettél ifjan,
kis szatyrodból varrtál ruhámra foltot,
én meg aranyhajtűid is elittam.
Ebédre hányszor giz-gaszt szedegettünk,
télvíz-időn rőzsénél melegedtünk.
...Ma kézhez kaptam százezer ezüstöt
s mit vettem néked? A templomba füstöt.

TU CSIU-NIANG

Aranyhímes ruha

Sose kívánj aranyhímes ruhát,
százszorta szebb annál az ifjúság.
Tépd a virágot, mert ha vársz te - jaj -
már száraz is a galy.

Fiatal lány

Nyulánk, kecses, alig tizennégy éves,
a kankalin tavasszal nem ily édes.
A Jang-csu úton minden lány kitarja
gyöngyfüggönyét. De nincsen néki párja.

Őszi éjszakán

Üveggyöngy-függönyén a gyertyaláng ezüstje.
Legyezője körül száll sok fénypille nyüzsgve.
A holdas lépcsőt nézi s ezalatt
fönn az égen két csillag leszalad.

Válás

Ha válsz, hogyan kacagjon a szerelmed,
hogyan lehet a bánattal perelned?
A gyertya is, az árva gyertyaszál
csorgatja könnyét, vélünk sirdogál.

Az arany völgy kertje

Ha szeretünk, még a por is aranyló,
békés a fű és minden víz aranytó
s úgy leng a rózsza szellős alkonyatban,
mint kedvesünk könnyű szoknyája hajdan.

Éjjel a csapszékben

Itt a csapszékben egymagamban ülnék,
de vélem a Gond és az Egyedüllét.
Mécsem kilobban s lelkem úgy mulat,
hogy hallgatok egy árva vadludat.
...Hajnalba rossz álomból rettenek fel.
Egy otthoni, egy év előtti hírlap
cikkét betüzgetem, hogy hátha hírt ad,
aztán soká babrálgatom kezemmel
s eszembe jut folyónk a holdsugárba,
kapunk előtt egy fáradt, régi bárka.

CSANG HU

Honvágy

Húsz éve nem járt otthon és azóta
itt távol a Császár kedvese lett.
De kérdezd őt, hogy is van az a nóta,
s mondd pár sorát... a könnye megered.

VEN TING-JÜN

Nő egyedül

Hideg-ezüst ágy, nincsen benne álom.
Víz-zöld az ég, rajt báránypellegek.
Vadlúd kiáltoz. Szürke holdvilágon
magányos ház. Tizenkét emelet.

LI SANG-JIN

Tücsök

Te tiszta, mindig éhező barát,
cél nélkül is dalolsz az éjen át.
Ó fönn a zöld, közönyös levelek
közt ez a csöpp, halk, élő lehelet.
Úgy szállok én is, mint kóró a szélbe.
A kertem otthon fölveri a gaz...
Csupán te biztatsz, hogy legyek, miként te,
oly tisztaszívű, árva és igaz.

Izenet két ponttyal

Csin-erdő, Sung-hegy, messze vagy ma tőlem.
Két ponttyal én csak ennyit izenek:
„Mao-ling-ben az őszi, nagy esőben
egy száműzött poéta áll s beteg.”

Levél esős éjszakán távoli barátomhoz

Kérded, mikor jövök tehozzád. Én nem tudom, édes barátom.
Itt a hegyekről álmodom csak s az őszi tócsák vadvizéről.
Mikor ülök az ablakodnál, nyirdalva mécsesed kanócát?
Mikor hallom kedves beszéded a hosszú, esős éjszakákon?

A névtelennek

Vidám szobádban mennyi-mennyi függöny
és hajnalig alélsz gyönyörbe te.
...Ha nincs ajak, mely az ajkunkon csüngjön,
mit ér az angyaloknak élete?
...A mogyoróbokrot vihar cibálja,
de édes harmat mosta levelét -
én is tudom, hogy ábrándom hiába
oly édes-édes nézni tefeléd.

A névtelen kedvesnek

Azt mondtad, eljössz, s nem vagy itt, nincs semmi jel se fent, se lent,
tornyod körül csak a fakó kései holdsugár dereng.
Sirok térted hangosan, de mégsem ébredsz a szobán,
kusza leveled olvasom, de a tintája halovány.
...Jégmadár-tollal ékitett lámpádba kék a gyertyafény,
bagollyal himzett függönyöd lágy illatot röpit felém.
De jaj, az Elvarázsolt Hegy kegyetlen és határtalan,
én itt vagyok, te messze túl, köztünk tízezer szikla van.

A névtelen leánynak

De rég találkoztam vele, de rég feledtem a gyönyört,
azóta a keleti szél hány száz virágot elsöpört.
A szorgalmas selyemhernyó munkálkodik, ameddig él,
estente mindig könnyeket hullajt a síró gyertyabél.
Reggel tükrébe nézi ő hajának kócos felleget,
de éjjel égő énekét hallgatja a hűs hold s az ég.
...Az Elvarázsolt Hegy körül lakik a Drága valahol -
Ó kék madárka, hallgatózz! - Mondd el nekem, hogy mit dalol!

Nincs nála...

Nincs nála kedvesebb, nincs ily igazi asszony, -
de fél, ha tavaszi szél zörren a haraszt
s hajnalban az idő még csípős és hideg,
mert ekkor az ura a Császárhoz siet
és édes ágyában korán magára hagyja
Ő, az Arany-Teknőc-Rend hírneves lovagja.

Zarándok

Alkonnyal a hegyek között kerestem
a szalmakalapos, jó szerzetest.
Nem volt ott, csak a lomb hullt néha resten,
jeges felhőkkel jött felém az est.
Most rádölök vékony botomra bátran,
az éjszakának kőharang felel.
Jaj, hol van itt e kis porszem-világban
ily végtelen bánat számára hely?

Ódon rege

Kelet felől párás eső lanyház és zúg vele a Szél,
fönn a Bagoly-tavon halkán dörög az Ég, zenél-zenél.
...Arany-teknőc itt a kilincs, tömjén szitál szagos ködöt,
csodálatos jáspis-tigris áll őrt a régi kút fölött...
Nagyúri dáma szeretett hajdanta egy pásztorlegényt,
tündér ígért királyfinak mátkát s otthagya a szegényt.
...Mondd, miért virágzik a szívünk, ha a tavasz fuvalma fú?
S abból, mi fényes tiszta láng, mért lesz hideg, sötét hamu?

TU HSZÜN-HO

Udvarhölgy sóhaja a császári palotában

Ki szép, annak szépség az átka.
Sóhajtva nézek a tükörbe.
A császár kényes, büszke mátká.
Mily díszet vegyek ily úri körbe?
Akkor dalol madár, ha nyár van
s rózsák virítnak a határban.
Az évek telnek, egyre telnek.
Papsajtot szednek künn a lányok
s a szerelemről énekelnek.

HSZÜE FENG

Idill a császári palotában

Az udvarhölgyek tizenkét terembe
díszben lesik az Urukat merengve.
Arany-teknőc ül a záron nyugodtan,
a bronzsárkányos vízióra csobban.
Egy nő kibontja haja koszorúit,
új illatot vesz, új selyembe bújik,
mert látja, hogy benn párnákat cseréltek
s őneki vetnek ágyat a heréltek.

LI PIN

Falum határában

Hogy messze kerültem, a nyáron, a télen
folyvást tudakoltam, virul-e hazám?
De most a falumnál, hogy jönnek elébem
és már közelebb van, megnémul a szám.

CSIN TAO-JÜ

Szegény leány

Viskóban éldegél. Nem volt selyemruhája.
Férjhez mehetne már. De ki gondol rája?
Kis, édes arcának a földön párja nincs.
A kincs után futók nem tudják mi a kincs.
Arannyal hímezett. Napok multak meg esték.
Kedves szemöldökét nem érte soha festék.
A nászruhát mindig csak másoknak szövés.
Egy sem lett az övé.

CUJ TU

Magányos vadlúd

Mind elrepültek társaid s te dőre
magadba bolygasz, bús kísértetül.
Utánuk sirsz az esteli esőbe,
egy tóra szállsz, hol már jég merevül.
Rohannak a nyirkos felhők előre
s szélükre félhold hűvös hegye dül.
...Nem volna jobb, ha valaki lelőne,
mint vándorolni, mindig egyedül?

CSANG PI

Örök tavaszi hold

Álmomban a Kedves házában jártam.
Boltíves csarnokokban, mély homályban,
tornácokon kerestem mindenütt.
Majd udvarára értem, hol örökre
tavaszi hold ragyog a kerti rögre
s álomrózsákra és arcára sül.

SZU TUNG-PO

Fiam születésekor

Ha egy fiad világra jön,
észt kívánsz néki itten.
Lásd, én roppant okos vagyok,
de semmire se vittem.
Remélem, e fiam buta,
aki senkit se tisztel.
Igy majd nyugodtan éldegél
és ő lesz a miniszter.

LU JU

Javaš öreg

Bűbájoló öregapó künn a Város falán túl
varázsoló, áldást-adó kis versikéket árul
selyemhernyóról és a jó magot hozó búzáról.
Pénzecskejét, amit keres, elissza, hogyha összegyűl,
mert tudja, hogyha béna lesz, akkor se hagyják egyedül.
Van egy fia, majd arra dül.

PAI, CSÁSZÁRI TITKÁR

Fővárosi barátomhoz

Pintyek röpködnek a Császári Kerten,
az alkonyat sárgul, köddel keverten,
virág a Kastélyon és bókoló lomb,
a Sárkány-tóra kócos fűzfa bólong.
De jaj, mit ér, hogy a kikelet eljő,
én szállani szeretnék, mint a felhő
s nem közlik verseim tíz éve bősüzt,
vad ellenségeim. Hajam megőszült.

MA HUANG-CSUNG

Az árva szerető

Egy éjjel körtefavirágból
tettem koszorút ablakába,
egy holdas, édes éjszakán.

Nagy-nagy szerelmemet daloltam,
cin-cin, pengettem citerámat,
a drága ablaka alatt.

Másnapra kacagott a kedves,
piros szegfű tüzelt a mellén,
mi a szomszéd kertjébe nőtt.

Én elfutottam a szobámba,
és sírtam-ríttam, egyre ríttam,
hogyan oly kevély, kemény-szívű.

Azóta gyűlölöm a szegfűt,
azóta éjszaka se alszom -
széttörtem árva citerám.

CSAN JO-SZU

Asszony a tükör előtt

Bontott, nehéz hajakkal a tükör
előtt pihen s hosszan reámered
a teleholdra. Ott a függönyön
szivárog a fény, játszik a szobán,
mint jáspisgyöngyök miriádjai.

S az apró nő? Hullámzatos haját
se fésüli. Széthúzza függönyét:
fehér-fehér-fehér a rónatáj,
a hold ezüst kantája öntözi,
s olyan-olyan, mint teste tavasza
a csöndes-édes éjen, a szobán...

CSANG TŰ-CI

A fehér gólya

Ó, polgárháború gyötrelmes álma!
Testvéri vérbe mártani a kardunk,
zsarátnok és romlás, bármerre tartunk,
a győzelem is fáj és fáj a pálma.

A Menny Fia miért nem mozdul a Mennyben,
hogy szolgasága láncát összetépje
s kardok helyett versek zenéje pengjen,
cívódó nők dévaj tereferéje?

Kiszáll a fellegek közül a gólya,
fehér, szép gólya. Száll-száll reszketőn
a homlokunk felé. Ki a tudója,
hol áll meg majd, miféle háztetőn?...

Japán költők

NÉPDALOK

Szentjánosbogár

Szerelmes tücskök énekelnek,
de a kis fénybogár nagyobb.
Az némán vall szerelmet:
ragyog.

Madár

Te vagy a szél, mely fúj a tájon,
én a madár a szélben, édesem.
Csak fújj tovább, én sose bánom,
hová esem.

Tavaszi

Hull a virág, aztán kinyit,
bárhogy havaz.
De hogyha szíved elvirít,
nincs több tavasz.

Sirály

Ha kérdezed, ár-e, apály van,
így vijjog a sirály:
„Kérdezd a víztől, én a fellegekben
vagyok király.”

Szüret

Kötéllel ráztam a piros gyümölcsfát,
hullt a gyümölcs ölembe csendesen.
A két karom tárom feléd remegve,
hullj az ölembe, én szerelmesem.

Tücsök

Nézd, hogy szorítja a tücsök fönn
a büszke szálfá levelét.
Lásd, így kapaszkodom örökkön
beléd.

Búcsú

Hogy még utolszor üdvözljem,
a tengerig mentem mérföldeket,
de a torkomban folyt a könnyem,
szám néma lett.

Tűzvész

Lángolni, sírni, tönkremenni.
A szívem ég, de ajtót nem nyitok.
Tűzvész ez és nincs füstje semmi.
Titok...

Húség

Minthogy szeretlek, pusztá utakon,
napfénybe, látón, éjszakán, vakon,
erdőn, hegyen, bozóton, cserjén:
megjöttem én.

Förgeteg

Fönn a virágok félnek egyre,
hogy fürgeteg csap rá a hegyre.
Így élek én is, bár vágy éget,
meglátni téged.

ISMERETLEN KÖLTŐK

Vándor

Most a tücsök cirippel.
Jaj, én hazám. Magányos arcomat
a puszta földre rejtem itt el.

Válás

Hiába szakítja
zátony meg a szikla
útját a vizeknek:
elválnak a gondba,
de végül ujjongva
egymásba zizegnek.

Barát

Elvágat a felleg,
eltűn a barát is,
csak arca marad meg.

Hab

A vizen a tajték
nem jut a partig.
Eltűnik. Én is,
semmise tart itt...

Aggkor

Jaj, amikor közel az Aggkor
s csoszog az ablakunk alatt,
mért nem lehet bezárni akkor
ajtónk, sietve-hallgatag
s kiáltani, hogy: „nem szabad”?

Álmatlanság

Álmatlan éjjel, hallom, kiabál
egy bús kakuk a messze, nagy hegyekben.
Ugye, te is elpártolt és kegyetlen
párod siratod, távoli madár?

Hold

Mióta nincs itt, az ég drága, finom,
tündéri kincsét nézem elgyötörten.
Jaj, Hold, mutasd meg arcát egy tükörben,
engedd az Édesemet visszahínom,
de Hold marad a Hold, kacagva kínom.

Kedvesem

Mikor a fürdőből kikel,
arcán a láz cikkázik el.
Olyan, mint a piros juhar,
mire az ősztűz fuvall.

KAKINOMOTO NO HITOMARO

Mikádó

Mindegyik isten sarja, halhatatlan
uralkodónk, Mikádó, a Nagyúr.
Tanyája nem a nyájas, völgyi katlan,
hegyen a trónja, villámban, viharban
és szent feje a fellegekbe nyúl.

Tükör

Amint eléje lépek
s szemlélem a tükörben,
a tiszta fényű körben
a mély és furcsa képet,
úgy rémlik, hogy az messze, túl,
egy ismeretlen öregúr.

Éj

Hosszú az éj - oly hosszú, mint a fácán
ezüstös, hosszú tolla,
csak bódog botolva
annak, ki egyedül virraszt ágyán.

OHOTSUNO OJI

Dalocska

Hull a virág s köd, sűrű, tompa pára
ereszkedik Ivare szent tavára,
gágogva zúgnak el a vadludak.
Szivemre árnyak, ólmos álmok ülnek.
Ha majd jövőre újra itt repülnek,
nem hallom én már többé hangjukat.

KIBI NO MAKIBI

Emlék

Most már kopasz, tarlott az ég,
a halovány, beteg tavasznak
virágai mind-mind elasznak.
De szilvafáim illatát,
bár szirmait a szél lefujja,
még őrzi a ruhámnak ujja
és lelkemen, mint álom illan át.

NUKADA HERCEGNŐ

Várakozás

Várok reád. A vágy epeszt.
Te jössz, te jössz. Hallottam ezt.
Te vagy. Hisz ösmerem e neszt.
Nem, bús szívem, kora öröm.
Csupán az őszi szél gonosz
játékát űzi, az motoz
a könnyű bambusz-függönyön.

SAMI NO MANSEI

Élet

Nevezd meg,
mihez hasonlít a Vég és a Kezdet?
Mint amikor kis csónakon sok ezrek
az óceánra kiveznek
s nem jönnek vissza, mert mind belevesznek

SAKANOUE NO IRATSUME ÚRHÖLGY

Szerelem

Oly bús az árva-árva szerelem,
mely csak sóvárog, senkitől se tudva,
mint liliom a lápos tereken,
körötte a bozót, a gaz, a dudva.

TAKAHASHI MUSHIMARO

Szomorúfűz

A lányka sírján ez a szomorúfűz
áthajlik e fiú sírjára lágyan.
Ki kétkedik eztán, hogy tiszta vágyban
kiért epedt-sorvadt e szomorú szűz?

Gyermeksír

A kis Kinu sírjára, nézd, mi lágyan
hajol le ottan a fa ága.
Haló porát legyezve leng felette,
mivel míg élt, a fákat úgy szerette
a Drága.

ABE NO NAKAMARO

Hold

Kina egén,
mint egy szegény
vándorlegény,
bolyongsz búsan, bomoltan,
én hontalan, japáni holdam.

ISHIKAWA NO IRATSUME

Hold

Fölbukkan a felhők felett,
a fénye szétnylall mesésen,
ezüsthálókát tereget,
ragyog a föld és az öböl
s a parton millió fűvényszem,
mint drága ékszer tündököl.

ONO NO TAKAMURA

Száműzetés

Evezve a Nyolcvan Sziget felé
a tengeren, a végtelen mezőben
ring csónakom, a vízbe elveszően.
Száműzött a Császár. Jámbor halászok,
halászbárkák, beszéljete felőlem.

SARUMARU SZERZETES

Iharfa

Hogy bőg a hatalmas
hegységben a szarvas.
Hullatja vörös levelét az iharfa:
mért zajdul a bánatom őszi viharja?

HENJÓ SÓJÓ

Felhő

Ó Ég Szele,
állítsd meg ott a kék uton
a felleget.
Oly gyönyörű. Hadd bámulom,
mert ellebeg.

ARIWARA NO NARIHIRA

Tavas

Tavas ragyog.

Már olvadoz a hó a tornyokon

s a csermelyek lármája mormolón,

vígan gagyog.

Tavas ragyog.

Kibuggyan a könny, mely a csalogány

szemébe a bús, téli éjszakán

beléfagyott.

KI NO TOMONORI

Cseresznyefa

Virágzott a cseresznyefa,
hollófekete volt hajam,
táncoltam gondtalan.

Virágzott a cseresznyefa,
de a hajam már szürke lett,
csak a virágok fénylenek.

Virágzik a cseresznyefa
ma is, amíg a szem elér
és a hajam fehér.

ÓSHIHÓCHI NO MITSUNE

Bánat

Futsz a hegyekbe, a föld zavarát
kerülve. Ámde ha a bánat
majd a hegyekbe is elmegy utánad,
hová vonulsz, szegény barát?

KI NO TSURAYUKI

Hó

Halkan havaz
s hajunk legyezi a tavasz.
Mi e csoda? Mi ez a hó?
Nem föntről, az égből való.
Ez a tavasz szagos hava.
Virágzik a cseresznyefa.

ONO NO KOMACHI

Álom

Álmomba megjelent a kedves.
Azóta szeretem az álmot.
Szép, tarka pille, mely az álnok,
bús éjbe tündökölve repdes.

BUNYA YASUhide

Ősz

Virág és fű-fa sárga.
Az elmulás hatalma győz.
Csak a tenger virága
nem érzi, hogy eljött a bős,
cifrálkodó és tarka ősz.

FUJIWARA NO KINTÓ

Vízesés

Régóta hallgat csöndben és
elnémult a dörgő, mesés,
vad vízesés.

Régóta hallgat a kőszirtek alja,
de a dicső zajt aggja, fiatalja
még egyre hallja.

TAIRA NO KANEMORI

Párna

Herceg, karod legyen a párnám?
Nem, elfogadni nem merem.
Egy nap sem s itt hagynál te árván,
eltűnne ez a szerelem
és akkor egyre-egyre várnám,
cipelve átkom szüntelen.

FUJIWARA NO OKIHAZE

Haj

Ó, éjfekete szép hajam,
sötét, mint erdő s viharban.
Mi lett veled? Azt mondja tükröm,
hózivatar van.

MINAMOTO NO SHIGEYUKI

Tél

Eljött a tél Csu országába végül,
kunyhómba is, bármily magában állt.
Akárhogy is rejtőzködött
a káka, szittyó, sás között,
mégis reá talált.

KIYOWARA NO FUKAYABU

Nyári éj

A nyári éjben szint még ott az este
s rózsásra festve
gyors virradat dereng reánk most.
Az álmatlan hold mily felhőn talált ma
vánkost?

MINAMOTO NO HITOSHI

Múlandóság

Minden művünk a semmiségbe téved,
akár a csónak, hullámtól dobálva.
Csöndes halálé lesz a hangos élet.
Mi marad itten? Egy árnyéknak álma.

MISHITSUNA ANYJA

Virrasztás

Átsírom az éjt, jön a hajnal
s a gyötrelem egyre epeszt.
Jaj, vége mikor szakad ennek:
érezted-e ezt?

HORIKAWA HERCEGNŐ

Hűség

Igaz-e, hogy a mi szerelmünk
végnélküli, határtalan?
A gondolatjaim ma reggel
olyan kuszák, mint a hajam.

SANUKI SUKEJI

Szirt

Mint szirt, mely a tengerben ázik újra,
ahányszor a hullám körötte repdes
s nem látja senki - a ruhámnak ujja
nem szárad meg soha, örökre nedves...

KII

Dáma

Nem csábulok a csengő, csacska szóra.
Meg is adom okát.
Nem áztatom könnyen ruhámnak ujját,
mert az nemes brokát.

FUJIWARA NO AKISUKE

Hold

Hold, most kibúksz
a felhők torkán.
Aztán söpör
az őszi orkán!

FUJIWARA NO DAINI NO SANMI

Légyott

Csitt.

A nád susog. „Várj egy kicsit.”

Imádom őt. A szél sivít.

Úgy várom. Ám nincs senki itt.

Csitt.

RYÓZEN SZERZETES

Ősz

Magányos cellámból kilépek.
Ámulva nézem ezt a képet.
A lombokon bolygó, bíbor láz.
Köröskörül az ősz vitorláz.

FUJIWARA NO KIYOSUKE

Tegnap

Ha még elélek holnapig,
beh szép lesz ez a mai nap,
beh víg,
hiszen ma is már drága kincs
a tegnapom, mi nincs.

FUJIWARA NO TOSHINARI

Bánat

A jó, a tiszta szenved,
űzi a gúny, a kardvas.
Futottam a világtól,
de a bánat hatalmas.
Itt a magányos erdőn
áll s könnyezik a szarvas!

SAIGYÓ SZERZETES

Álom

Én jól tudom, hogy itt minden csaló
s ami valónak látszik, nem való.
Ha így találom,
mért higgyem el,
hogyan az álom az álom?

Bú

Cepeltem a búmat,
vittem szakadatlan.
„Sírj”, mondta a holdfény
s én sírvafakadtam.

Gondolatok

Miként ha füstölög a Fuzsijáma,
a füstje szétrepül a lenge, kába
szelekbe s eltűnik a kék egen,
a gondolatjaimnak bús imája
úgy tör ki és úgy vész is el hiába,
a messzeségbe mállva, névtelen.

FUJIWARA NO IETAKA

Szilvafa

Eszembe jut, egykor mi volt
a szilvafánál, és a szilvafától
kérdem, miért marad a Drága távol?
Fönn a kiholt
égen ragyog a hús, tavaszi hold.

KITSUNE SZERZETES

Hullás

Hó és virág hull sebesen.
De hullok én is és esem.
Azt mondja minden: „Nem maradsz itt
te sem.”

FUJIWARA NO YOSHITSUNE

Vándorúton

Hideg, kemény a gyékény,
fehér a zuzmara és a tücsök dalol.
Ledobom a ruhám s itt valahol
fogok aludni békén.

DÓIN SZERZETES

Szerzetes

Csak gyászolok. - Minek a szó. -

Élek még? - Sírba volna jó. -

Gondolkodom? - Irtóztató. -

SHIZUKA GOSEN

Nyomok

Miosyno hegyén fõnn
havas sziklákon át,
megláttam én a lába
nyomát.

Csillagfényben fürödtek
akkor a nagy hegyek,
s most gondolatban véle
megyek.

YAMAZAKI SÓKAN

Holdvilág esőben

Mutasd nekünk szép arcodat hát
éjféli Hold, bárhogyl hull az eső.
De meg ne hűlj! Tedd föl a sapkád.

Telehold

Ó, telehold - ha volna egy nyele,
ő lenne az én legyezőm
s én legyezném arcomat vele.

ARAKIDA MORITAKE

Szirom

Virágszirom szállott lebegve
ott a fagallyról? Tévedés.
Egy tarka lepke.

YASUBARA TEISHITSU

Hold

Ringatja a teliholdat a derús ég:
hideg, tömör és fényes gömbölyűség

KITAMURA KIGIN

Szerelem

Szívembe forró vágy remeg föl.
Kérdezte, mért fogytam le így?
Zokogva mondtam: „A melegtől.”

KAIBARA EKIEN

Szomorú dolgok

A ház, ahol meghalt egy kisgyerek.
A kályha, mely kihült és nem meleg.
Pásztor, kit ennen-nyája nem szeret.
Írástudó, kinek csak lánya lett,
pedig fiút várt és miatta dúl-fúl.
És a levél, mely nem hoz hírt hazulról.

Múlt

A mult, a mult
a porba hullt.
Mint röpke éj, oly gyorsan elhaladt.
Jaj, mit álmodtam nyolcvan év alatt.

KAWAI CHIGETSU NI

Apácabéka

Lásd, árpaszálból fonok tenéked remeteházat,
apácabéka,
mert lelked édes és szelíd alázat.

IBARA SAIKAKU

Hold

Rongyos, nyomorgó kis faluk,
nincsen virágjuk és haluk.
De gazdagok most, mert a Hold
rájuk hajolt.

Tavaszi

Levettem tavaszi ruhám.
A szép Tavasz
ládám ölébe csillog ezután.

YAMAGUCHI SODÓ

Kettecskén

Az aratási hold tündér sütésén
megyünk haza,
két régi cimbora: az Árnyam és Én.

MATSUO BASHÓ

Hó

Nézd, a fehér hó mint ragyog.
Ki hát a hóba. Hadd imádom,
hadd nézem, amíg megfagyok.

Úton

Kietlen elhagyott vidék.
És itt, hol a madár se jár,
bealkonyul az őszi ég.

Emlékezés

Mikor virágos minden út
s fehérek a cseresznyefák,
minden, mi volt, eszembe jut.

Jer, kisfiam...

Jer, kisfiam, mesélni kezdek.
A dinnyeföld tarkán virágzik.
Akarsz-e egy gerezedet?

Csönd

Nyugalmas, csöndes est...
Csupán a tücskök vad zenéje harsog,
hogy szirteket repeszt.

Babonás holdfény

A holdsugár, mint az ezüsteső dült
s én hajnalig járkáltam künn a tónál,
akár egy örült.

Tejút

Hogy zúg a tó.
De fõnn az égen az arany Tejútnak
nyugodt, nagy íve látható.

Havas táj

Hófõrgeteg...
Ott a sűrűben, a kis házikóban
él egy magányos agg s beteg.

Idill

A tűzhelyen parázs dereng.
Fõnn a fehér falon a vándor
árnyéka leng.

Vajakolás

A hold ma éjjel izzón tündökölt.
Fehér cseresznyés kert lett a tűzében
a bús pamutfaföld!

Tavaszi képecske

Virágzanak a szilvafák.
A Nap aranypalástban
a hegy ormára hág.

Boldog folyó

Táncolva száguld, a hulláma csattog.
A Nyár, az izzó, édes, buja Nyár
rá csókokat dob.

Vihar a pusztán

Vihar zörömböl szakadatlan.
Fél a szívem benn s künn is így remeg most
a vadkan.

Magány

Jó volna innen messze futni
és élni oly magányosan,
akár te, elhagyott kakukfi.

Őszi est

A száraz ágon komoran időz
egy óriás, fekete holló.
Megjött az ősz.

Tél

Bús, téli fészek.
Várj, majd kizöldülsz s fölvernek dalukkal
a víg zenészek.

Olaj

Ma éjjel a lámpámba, jaj,
nem volt olaj.
De ablakomba akkor behajolt
a Hold.

Légy

Veréb barátom, kérnék egy kegyet.
Ne kapd be a virágra röppenő
bús, kis legyet.

Tó

Öreg halastó szendereg a langyos
magányba némán... Most beléje cuppan
loccsanva egy loncsos varangyos.

Harmat

Ó harmat, én aranyosom.
Várj, míg nyomorú életem
tünő vizedbe megmosom.

Bogáncs

Kíváncsi bogáncs rég vigyázza már,
hogy jön és hogy megy az utas;
és lelegeli egy számár.

Aggastyán

Fehérhajú, bús aggastyán mereng a
családja sírján. Háza puszta most.
Jaj, bong a donga és leng a gerenda.

Prücsök

Ó kis prücsök, beh vidám a dalod.
Ki sejti, hogy majd nemsokára
halott leszel te is, halott, halott?

Csatatér

Vén harcmezőn Tavasz gyújt sugarat.
Százhuszezer harcosnak életéből,
mint egy futó álomból ez maradt.

Nyomorúság

Az évtől elbucsúztam.
De kalapom a régi nyári-szalma
s lábam botolva csusszan
a téli sárba, rossz gyökérpapucsban.

Válás

Az illatos pünkösdirózsa kelyhét
habozva hagyja el a méh,
a részeg és a boldog, esti vendég.

Tücsök

Dalolva halt meg. Mit hagyott itt?
Egy asszu, vézna tetemet,
mit a futó por betemet.

Szegénység

Jöjj el barátom, bár kopott tanyám van,
de nálam
a szúnyogok is oly kicsik,
hogy az embert alig csipik.

Vadkacsák

Az éj borult az Óceánra távol.
Most vadkacsák halk hangja rí fehéren,
és a sötét derengve fölvilágol.

A jóltevő

Ha a mezőn az éjfél fagya metsző,
kabátja szárával takargat,
egy jószívű madárijesztő.

Magasan

A szirttetőn haladtunk
s a fellegekbe szárnyaló pacsirta
dalolt alattunk.

Varjú

A csúnya varjú -
mily szép is, így reggel,
ha hóvihar fú.

Remete

Áll a kemény tölgy és semmit se lát.
Meg is veti
a csillogó cseresznyefát.

Majom

Zúg a hideg zápor. Te meg se látod.
De a majom bög.
Szegény, szeretne egy esőkabátot.

Szentjánosbogár

Szegényke, nappal mily kopár.
Csak egy fakó,
pirosnyakú bogár.

Utolsó haiku

A vándorúttól fáradtan, betelten
kopár mezőkön, zörgő avaron
kószál a lelkem...

TAKARAI KIKAKU-MATSUO BASHÓ³

Játék

Piros szitakötő!
Szakítsd le szárnyát s itt egy új titok:
aranypirosítód!

Aranypirosítód!
Mi lesz belőle, ha szárnyat köt ő?
Piros szitakötő!

³ Az első haikut Takarai Kikaku, a másodikat Matsuo Bashó írta

IKENISHI GONSUI

Apáca

Mily bús kép! Az őszi réten
apáca áll s körülte rovarok
zúgnak setéten.

HATTORI RANSETSU SZERZETES

Levél

Száraz levél
libbenve a sírkőre száll
és ott nyugtot talál.

TAKARAI KIKAKU

Kakuk

Kakuk, miért ébresztettél föl engem?
Megöl a bánat.
Álmomban őt láttam, halott anyámat.

Koldus

Koldus, de én irigykedem reája.
Nincs semmije.
Ám az egész Föld s Ég az ő ruhája.

KAMIJIMA ONITSURA

Csalogány

Gyöngyös dalát hogy eldalolta már,
mi ő?
Kis, zöld madár.

Intelem

Nem senki az, meg is bizhatsz te abba,
ki elvirult
s úgy áll a Földön, mint virágtalan fa

Ünnep

Virágban a cseresznyefák.
Mindenki izzó, víg selyembe pompáz
s benn a ruhákba ott zörög a csontváz.

NAITÓ JÓSÓ

Ezüst

A téli holdvilág fakó
ezüstje hull ezüst hajamra -
olyan hideg, akár a hó.

Bagoly

Úgy lángol a hold most, hogy egy bagoly
káprázva az eresz alá bújt
s ott silbakol.

Vadkacsa

A mély vizekből úgy bukik elő
a vadkacsa,
mint egy csodákat látó bölcselő.

HÓJÓ DANSUI

Madárijesztő

Még a ruháját is kölcsönbe kapja,
de a Császárnak sem köszön
rozzant, kevély kalapja.

OCHI ETSUJIN

Tájképcske

Az éjszakán holdfény zizeg.
Vén templom alján, a hegyen
hántolják a rizset.

Szeretet

Elmúlt megint egy év. Élek magam.
Kerülöm az apám, anyám,
hogy meg ne lássa koraósz hajam.

SHIDA YAHA

Próza

Fülemüle!

„Tessék kalácsot, friss kalácsot!”,
kiáltja egy hülye.

Zárt telek

Az ibolyák lármázva kéklenek,
hiába áll a zárt telek felett:
„Tilos a bemenet!”

NAKAGAWA OTSUYÚ

Ősz

Késői ősz. Színes lepelt szőtt.
Nézd, fölruházta
a meztelen madárijesztőt.

TACHIBANA HOKUSHI

Tűzvész után

Házam leégett.
Lehulltak a virágok is.
Így ér mindenki véget.

SUGANUMA KYOKUSUI

Harsány éj

Hideg az éj. Mi zúg oly vadul?

A vízesés.

Harsogva a nagy Óceánba hull.

KÓNO RIYÚ

Szú

Künn a vihar haragja fű,
tépázza zsuptetőmet
s én hallgatom benn, hogy kopog a szú.

UKIHASHI

Özvegység

Mióta meghalt az uram,
alkonyba, reggel
a szunyoghálón csak a Semmi néz rám
üres szemekkel.

ITO FUGYOKU

Hamutálca

A holdvilágos táj oly isteni,
hogy nem merem
hamutálcámat sem kiönteni.

KAKÓ

Legyezőárus

Szellős, hűsítő legyezőket árul,
izzad szegény,
pedig egész orkán fúj a nyakárul.

JOSEN

Virág

Szól a virág: „Nektek minek a rét,
kik ócska színházból jöttök ki hozzám?
Én nem játszom sohase kabarét.”

FUKUDA CHIYO NI

Halott fiacskám

Halott fiacskám merre költözött?
Mily égi réteken
kerget szitakötőt?

Kútvödör

A kútvödört benőtte a szulák.
Színes harangja kedvesen zizeg...
Inkább a szomszédtól kérek vizet.

ÓSHIMA RYÓTA

Fenyő

Fönn jár a Hold.

Most hág az ég fennkölt ormára Ő.

Jaj, bérctetőn mért nem vagyok fenyő?

SUMI TAIGI

Rabmadár

Rab fülemüle csattog boldogan,
harsány dalában olvad el a titka,
a rács, a rabság, a kalitka.

YAGI SHOKYÚ-NI

Ibolyák

Házam leégett.

De romjain az ibolyák kinyíltak.

Ők hoztak édes, áldott üdeséget.

YOSA BUSON

Próza

Fülemüle!
Itt két pofára habzsol egy család,
hogyan szétáll a füle.

Múlt

Mult.
Lassú napok begyűjtött gabonarendje,
mely egy pajtába hullt...

Patak

Mikor májusban az eső szakad,
milyen szilaj,
önérzetes a legkisebb patak.

Tanyai képecske

Egy kis majorba, messze valahol
virágban állnak a barackfák.
A házalóra mérges eb csahol.

Őszi éj

Az őszi éjbe - mily bolond dolog -
akármit is tegyek,
apámra és anyámra gondolok.

Harang

A templomi harang bronzán libegve
alszik
egy csöppnyi lepke.

Vakember

Ma oly csudásan tündököl a hold.
Egy vak nekem jött
s ő is kacagott, hogy belém botolt.

Sárga őszirózsa

Lámpám tüzetül
a sárga őszirózsa
nézd, elfehérül.

Eső

Nézd, a csepergő
esőbe sétál
egy háncs-kabát meg egy esernyő.

Rablóvezér

Úgy ég a hold, hogy minden szív megolvad.
Még a rablóvezér is
versben dalolja meg a holdat.

Fésű

Hálósobámban, a sötétben
a rémület jéggé fagyasztott:
holt feleségem fésűjére léptem.

KARAI HACHIEMON

Gúnyvers

„Áldott”, iratta férje sírkövére
s a porbasújtott özvegy mindig ott van,
szavát betartva: - áldott állapotban.

ÓTOMO ÓEMARU

Pille

Jaj, mily csodás is volna, hogyha egyszer
a hópihék közt a fehér idillbe
röpülne egy fehér, parányi pille.

YOSHIKAWA GOMEI

Lepkék

Miért röpködnek mindig úgy a lepkék -
kérdézetted tőlem. Hogy tudjam azt?
Talán keresik az eltűnt Tavaszt.

KAYA SHIRAO

Hollófészek

A csúnya hollók -
ők is a fészküket készítgetik,
mert a szülői szivek mind hasonlóak!

EMORI GEKKYÓ

Csalogánydal

Estente hallani
és éneke
mégis oly édes, friss és hajnali.

NATSUME SEIBI

Udvariasság

Kunyhóm előtt gubbasztok tétován.
A teleholdnak adtam át ma éjjel
vendégszobám.

ENDO ETSUJIN

Tanács

Vigyázva hajtsd most a lovat.
A tomporára a tavaszi hold ír
szép rajzokat.

YOSHIDA RYÚSUI

Kisgyermek

Eltévedt kisgyermek. Nézd az árvát.

Sír-sírdogál.

És közbe fog egy szentjánosbogárkát

RYÚGA

Orvos

Újévkor így szólott az orvos,
míg rázogatta jobbomat:
„Remélem, az idén is támogat.”

SEIEN

Pacsirta

Zeng a pacsirta szédítő magasba,
s trilláival
a fellegek boltját is átlyukasztja.

MOSHI

Az emberélet

Az emberélet gyöngé dráma.
Csak egyszer adják.
Nincs több előadása.

SHIMPEI

Arcok

Nézz az arcokba mélyen.
Mindegyiken ott sűr a vágy:
hogy mindörökre éljen.

YAMAMOTO RYÓKWAN

Ablak

Kifosztva áll szegény lakom,
de a rabló a holdsugárt
meghagyta itt, az ablakon.

KOBAYASHI ISSA

Béka

Kis, árva béka, mért riadsz te vissza?
Ne félj, ne félj.
Ismerj meg engem. Itt barátod: Issza.

Egy milliomoshoz

Tudod, mi énnekem a pénz,
arany-, ezüst-, kincs-garmada?
Mint bambuszon a hajnal harmata.

A dalnok

Mindig egyformán énekel a kis fülemüle.
Nem nézi, hogy a lomb alatt
kegyelmes úr ül-e?

Légy

Ne üsd agyon a kis legyet.
Nézd, tördeli kezét.
Úgy kér kegyet.

Verebek

Verebek,
árvák ti is, hadd játszadozzam
veletek.

KINSHA

Halászkok

Hálót vetettek ők már sok-sok ízben,
de mégsem foghatták meg, ott maradt
a csillagok visszfénye lenn a vízben.

TAMA KURTIZÁN

Papírsárkány

Bezárva itt a Császárt kell szeretnem
s szól a zene.

Papírsárkány, emelj hátadra engem.

SAITÓ JAKUSHI

A víg csavargó

Milyen hideg a hó, mert nincs velem
a víg csavargó:
a Szerelem.

MUTSUHITO CSÁSZÁR

Víz

Ha korsóm öblét csöndbe lakja,
a korsóhoz símul alakja.
De mégis a víz erős.
Őtőle robban szét az ős
kőszirt évezredes alapja.

INOUE TETSUJIRÓ

Magányos éjszaka

Künn az utcán fúj az ős szele,
itt gubbasztok, mint egy remete.

Lelkem régi könyvekkel mulat,
nézek fönn egy árva vadludat.

Hold sugárzik a hegyek fölött,
füstölögnek a nehéz ködök.

Fagy, magány! És zsibbadó homály,
a gyér fénybe csak egy zsámoly áll.

Éji út

A felhőn a hold sugara kél,
hosszú jajjal sír-zihál a szél.

Nád, fenyő zúg, bús szellemzene,
most valaki mintha intene.

Az útszélien dúlt templom-romok,
egy erdő, egy híd, s homok, homok.

Régen elmúlt éjfél, valahol
elhuhog az erdőn a bagoly.

TANABE KI-ICHI

Gyémánt

Gyémánt van-e szebb, van szebb nála még,
mint nyáron
a jég?

MASAOKA SHIKI

Ellentét

Mi fönség.
A kert fehér fagylaltján
piros gyümölcs ég.

Rekkenő éjszaka

A nyári éj oly kábitó.
Álmatlanul virraszt benn a kalitban
szegény rigó.

Fehér pillangó

Fehér pillangó szállt a gyöngyvirágra
s én szinte félek:
nem lélek?

Tavaszi éjszaka

Tavaszi láz.
Egy ember az utcán ballag magában
és fuvoláz.

Hajnalpír

A hajnali égen tündéri pír van.
De lásd, kilobbant,
míg róla ezt a kurta verset írtam.

Apám

Tücskök daloltak este, mint a költők,
mindenki érte éneklésüket.
De - jaj - az én apám agg és süket.

Utolsó dal

Figyelj csak a tücsök dalára,
ha hangosan csattog az őszi éjben,
azt sírja, hogy majd meghal nemsokára.

NATSUME SÓSEKI

Új cselédünk

Az új cseléd szólt: „Rózsa a nevem”,
s egyszerre elborzadt a lelkünk,
mert hátrafordult és a púpja feltűnt.

UZAWA SHICHÓ

Szín

Ha a hangjára volna szín,
mi volna a Tavasz színe?
A karmazsin.

Lángész

Tudod, milyen a lángész?
Mint télidőben
a tébolyult hold, mely bandzsán reánk néz.

SATO ROKKOTSU

Piros kötény

Tavaszi szél viháncol és a
teaházból piros köténnel int ki
a gésa.

KOMINE TAI-U

Telefon

Ujévkor az első üdvözetek
nyájas szavakkal telefonva
futnak belé a telefonba.

TAKAHAMA KYOSHI

Kígyó

Eltűnt a kígyó, útnak is erednék,
de ott a fűben a szeme
reám mered még.

NAKAUCHI CHÓJI

Ó-év

Elillan az év, nincs nyugsága nálam.
Utána nézek,
két tenyerembe hajtva állam.

YOSANO AKIKO

Elhagyott bárka

A parton egy vén bárka, tele vízzel,
mindenki elfeledte rég,
s vizén fehéren tükröződik
az őszi ég.

ÓSUGA OTSUI

Hangom

Télen, mikor magamba ülök
s hallom tulajdon hangomat,
megrémülök.

KUBOTA KUBONTA

Valóság

Ha földre hull s hever az utak árján,
látod, papír és lelke sem volt:
csak sárkány.

NAKIJAMA TOSHI

Ellentét

A tájat édes, szűz hó este meg.
„Csak üzleti ügyben keressenek.”

ISHIKAWA TAKUBOKU

Édesanyám

Vállamra kaptam az édesanyámat
és vittem a vállamon őt tova halkán,
de oly pici volt, oly könnyű szegényke,
hármát se léptem, sírva fakadtam.

Sárkány

Elvágtam a sárkány zsinegjét.
Nemrég
a szívem is éppígy röpült el,
mint messze emlék.

Tékozló fiú

Mint gyermek, hogyha visszatért
a faluba, hová való
és aluszik a duzzadó
párnákon, így jött vissza mostan
a hó.

KITAHARA HAKUSHÚ

Vörös

Vörös felhők járnak az égen.
Vörös bor van kupámba régen.
Miért várom, vágyom a végem?
Vörös felhők járnak az égen.

ONO BUSHI

Macska, napraforgóval

Kölykét viszi a macska, morgó
szájába. S mint a tigris,
körös-körül lángol a napraforgó.

HORIGUCHI D. NIKO

Parázs

Az alkony-égen vad, vörös ködök.
Most a szökőkút parazsat köpött.

Élet

Ki élhet e világon,
hol annyi a ború?
Az élhet e világon,
ki egyre szomorú.

Jajszó

Bús és sötét szememben
örökre könny ragyog,
mivel sovány vagyok,
mivel japán vagyok,
mivel ember vagyok.

Nyakék

Szeretnék venni egy nyakéket.
Felfűzni mind a könnyeim
s átnyujtani tenéked.

Festmény

Az, hogy e földre egyszer megszülettem,
a véletlennek furcsa balesetje.
Inkább egy képre pingált volna engem
Ontomaronak mesteri ecsetje...

Álmodó

Vén lélek lakja ifjú testem.
Mit sem teszek, kétségbe estem.
Csak álmodom, tűnődve, resten.

KÁTÉ

A KÍNAI KÖLTÉSZET BARÁTJAINAK

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

A halál pitvarában

A kínai nép állandóan a halál pitvarában kuksol.

Régi szent könyvei alapján azt hiszi, hogy a Föld négyszögletes, s az ég kerek. Helytelen csillagászati fogalmai vannak. De az ember helyét pontosan tudja a világegyetemben.

Aki a Földre született, két végtelenség között van. Megelőzi az a tenger idő, mely születése előtt telt el, s követi az a tenger idő, mely majd halála után fog lepörögni. Így az ember csak láncszem egy óriási láncban, egymásra következő nemzedékek összekötő csatja, a jelen és jövő pántja. Mozzanat az élet, gyors és esetleges: pillanat és villanat.

Az egyéni élet holmi halavány, derengő álom. Csak a „napnyugati barbárok” égne az egyéniség forró tébolyában, akik már tudják, hogy a Nap nem a Föld körül forog, de azt még mindig nem bírták megtanulni a természettől, hogy az erkölcsi világrend nem egy kis sejthalmaz magja körül forog.

A kínai jelentéktelen, de titokzatos valaminek tekinti magát. Fegyelmezett és közönyös. Élete becses számára, de nem túlságosan fontos. Összeolvad a világgal. Komoly és vidám, béketűrő és tartózkodó, nyájas és hüvös. Hozzá képest a legalázatosabb európai is - úgy látszik - nagyzási hóbortban szenved.

Szemlélete jellegzetesen nem földi, nem gyakorlatias, de nem is túlvilági, csak csillagközi. Azon a napon, amikor világra jön, szülei már egyévesnek számítják, mert azt az időt is életnek minősítik, melyet mint magzat a fogantatás pillanatától kezdve édesanyja szíve alatt töltött, álomöntudatban. Ezt a másikat (valamivel élesebb) éber-öntudatot nem becsülik oly sokra, hogy megkülönböztetnék az előbbitől. Minden kínai egy évvel idősebb, mint nálunk volna.

Halála után tovább él rokonai, barátai emlékezetében. Számára az emlékezet: a túlvilági üdvösség. A feledés: az örök kárhozat. Három évig köteles gyászolni hozzátartozóit. De egész életében halottjainak szolgál.

Neki tartogatja a legjobb helyet szívében, de városaiban is. Míg ő piszkos utcában, zsúfolt lakásban nyomorog, temetői egytől egyig széljárta, verőfényes hegyoldalon fekszenek. A kínai halottak szállása minden tekintetben megfelel az újkori, orvosi követelményeknek: kifogástalanul levegős, egészséges.

Májusban van a halottak ünnepe, amikor a fák roskadoznak a fehér virágoktól.

Gyászuk színe: a fehér, a tisztaság, az egyszerűség, a beíratlan papírlap, a rejtély s a korlátlan lehetőségek színe, mely láthatatlanul minden színt magában foglal. Az elmúlás nem fekete, nem ijedelmes, csak ismeretlen. „Sárga Tavasz”-nak nevezik a halált. A sárga az előkelőség, a fönség színe.

Ők maguk is sárgák. Óriási csontos fejük gömbként trónol vékony nyakukon. Kezüik finom, lábuk kecsesen-picike.

Nem a Nap a jelképük, mint szigetlakó szomszédaiké, a japánoké. A kínaiak holdnézők, holdimádók. Csillaguk az a nyugodt korong, mely oly zöld fényt áraszt, mint teájuk.

A Hold: a halottak Napja.

Szertartás és lélek

Giles szerint nem vallásosak, csak babonások.

Ez - amint kimutatták - tévedés. Az ő vallásukat - a taoizmussal elegy buddhizmust - nemigen látni. Annyira eggyé vált mindennapi életükkel, hogy észre se lehet venni. Itt nincs külön ember és vallás.

Ha teáznak, ha egymás előtt hajbókolnak, ha hazaszállítják idegen földön elhalt szegény sorsú testvéreiket is, s születésük helyén temettetik el, ha belátóak embertársaikkal, ha gyöngédek az állatokkal, ha az *Első Telt Hold*, a *Lampionok* vagy a *Sárkányhajó ünnepét* ülik, akkor vallásosak. Természetesen a külföldi utazó megdöbben azon, hogy templomaikban nevetgélnek, s a szentképek előtt kalmárkodnak. Nem értik őket.

Vallásuk kézzelfogható mivolta két sarktételen nyugszik. Tisztelni kell a természetet, s tisztelni kell a családot. Egyéb parancsot nemigen kaptak. Ez a kettő mélyen él bennük. Hittérítőink szerint a kereszténység elterjedésének egyik fő akadály a náluk Krisztusnak az a hősi követelése, hogy aki igazán szereti őt, annak el kell hagynia családját, apját-anyját, hogy magára vegye a keresztet, s őt kövesse. Ezt egy kínai sohase tudja elképzelni.

Istenük láthatatlan, megfoghatatlan, még külsőségében sem emberiesített. A titkok millió redője fűdi. Azt lehetne mondani, hogy ennek az istennek egyetlen tulajdonsága: a megismerhetetlensége. Nem ő teremtette sem az embert, sem az állatokat. Két tanítómesterük, Konfucius és Lao-ce egyáltalán nem foglalkozik a túlvilági élettel, de nem szól az élet eredetéről sem, mindössze az élők egymás közötti viszonyát igyekszik szabályozni. Konfucius az Ősokról ezt mondta a Krisztus előtti VI. században: „Úgy látszik, hogy Ő még előbb volt, mint maga Isten”. Lao-ce ekképp beszél: „Isten olyan, mint egy edény üressége”.

Ezek a kijelentések mindig ilyen tétovák, mindig ilyen homályosak, minthogy a megismerhetetlenségről szólnak. A jóért nem jár jutalom, a rosszért nem jár büntetés, sem ezen a földön, sem a halál után. Lázálom az élet, s értelmünk is az. Mégis cselekednünk kell a jót. Csak ekkor vagyunk emberek, csak ekkor kerülünk összhangba a természet egységével. Tilalmaik sohase erkölcsiek, inkább széptaniak. Konfucius nem azért tiltja a rosszat, mert rossz, hanem, mert „nem szép”.

Kétségtelen, hogy akik ilyen világnézetben növekednek, bizonytalanul lebegnek Ég és Föld között. Minthogy istenük határozatlan, megannyi szellemet, kisistent ismernek. Minden helyet fölruháznak lélekkel, akár a gyermekek. Az ajtónak, a küszöbnek, az udvarnak külön szellemei vannak. Miután érzik, hogy eredetünk és célunk földerítetlen, különös jelentőséget tulajdonítanak mindennek, ami körülveszi őket: egy mozdulatnak, egy szó ismétlődésének, egy tekintetnek. Hisznek a varázslókban, a boszorkányokban, az ördögökben, melyek megkísértenek bennünket, s rossz útra vezethetnek. Főképp a véletlen igazgatja képzeletüket. Gyakran megesik, hogy a kínai kisfiú cukrot vásárol a kereskedésben, ki is fizeti, azután fölszólítja a boltost, vessenek kockát, azzal döntsék el, vajon duplát kap-e, vagy semmit? Papírsárkányokkal versenyt rendeznek, s azokra fogadnak, mint nálunk a lovakra. Örökké játszanak.

Az írás népe

Ez a földkerekség egyetlen népe, mely egy írótt tett istenné. Cison, az írás istene.

Társadalmuk négy rendre tagozódik. Az első rendbe tartoznak az írók, a másodikba a földművesek, a harmadikba a kézművesek, a negyedikbe a kalmárok.

Csak a szellemet, a tudást, a lelket becsülik. Tisztelet övezi a magas rangú hivatalnokot, kit érdem emelt a polcra, s a hatalmasokat is, akiktől függ életünk, de ez a tisztelet nem jár ki sem az előkelő származásúaknak, sem a gazdagoknak. A lázas munkát, a sürgő-forgó szorgalmat, a robotoló igyekvést alsórangú tulajdonságnak tekintik. Legtöbb előttük a szemlélődő bölcsesség, a termékeny, lusta álmodozás. Ebben egy másik nagy néppel találkoznak: a göröggel.

Krisztus előtt 2357-ből már van írásos följegyzésük, Jao császár költeménye. Eleinte fatáblákra, bambuszlemezekre rajzolgatták négyszögletes betűiket, szőrecsettrel, színes tintával, később selyemre. Krisztus után 105-ben fölfedezték a hártypapírost. 932-ben könyvet nyomtattak, több mint félezer évvel előbb, mint az európaiak. Pekingben jelenik meg a világ legrégibb újságja. Jobbról balra írnak és olvasnak, ami nekünk olyan furcsa, mintha szívünk jobb oldalán dobogna s nem a balon. Betűik mindig egész szót jelentenek. A gyorsírási jelényekhez hasonlítanak - elvben -, de nem rövidítések: képek. Minden kínai könyv: képeskönyv. Nem hangokat jegyeznek le. Magát a tárgyat, a személyt, a fogalmat ábrázolják. A szemre hatnak, nem a fülre. Lerajzolják azt, amiről írni akarnak. A kínai írás: képírás, festészet, képzőművészet. A szóképek hurkos köteleiben, rovátkáiban ma is fölismerszik az ősi ábra, mely az idők során fokozatosan egyszerűsödött. Hajdan a nap jele egy kör volt, közepén ponttal, a hold jele egy sarló, közepén ponttal, a hegy egy cikcakkos, három helyütt kipúposodó vonal. Az erdő jele két fa, egymás mellett.

Negyvenkétezer ilyen jelük van, de aki ebből kétezret ismer, már valahogy tud kínaiul olvasni. Ezek a jelek elmés, csodálatos rugékonysággal köthetők össze. Értékük a papír síkján való elhelyezésüktől - magasságuktól vagy mélységüktől is - függ, akár a gyorsírásban. Ha a nap jelébe egy rovátkát rajzolok, az már egész állító mondatot jelent: „A nap fölkelt.” A nyelv jele egy száj, melyből kétrovátkás vonalka nyúlik ki. Ha a száj fölé lehetetet rajzolok - három vonalkával -, az a „szót” jelzi. A nap és hold együtt: „világos”, anya és gyermek együtt: „jó” - mert mi lehet jobb a családnál -, s két egymásba kulcsolódó kéz: a „barátság”.

Ők, akik nyolc tájnyelvet beszélnek, annyira különbözöt, hogy nem is érthetik egymást, akár az oroszok s az angolok, közös írásukat oly folyékonyan olvassák, ki-ki a maga nyelvén, akár az oroszok s az angolok az arabs számjegyeket.

A kínai nyelv a délkelet-ázsiai nyelvcsaládhoz tartozik. Minden szava egytagú. Ilyenformán a változatok száma csekély, s tekintve, hogy nyelvük még magánhangzókból is szegény, külső alakra közel sincs annyi szavuk, mint amennyire szükségük volna. Egy-egy szó sok mindent jelent.

Például a *si* a következőket jelenti: történelem, kormányozni, holttest, vásár, hadsereg, oroszlán, bizakodni, költészet, idő, ismerni, lenni, kihirdetni, tekinteni, fölszedni, kő, nemzedék, ház, törzs, elengedni, ügy, alkalom, esküdni, történni, s ezenkívül még más egyebet is. Ebből okvetlenül zavar támadna, ha a kínai nyelvnek nem volna olyan finom műszere, mely az azonos hangcsoportokból más és más szót formál, nekünk alig észrevehető árnyalattal. A *li* szó, mely egyébként szertartást is jelent, emelkedő hangsúllyal ejtve: *szilva*, magas hangsúllyal s gyorsan ejtve: *körte*, hanyatló, de parancsoló hangsúllyal ejtve: *gesztenye*. A kérdő hangsúllynak szintén ilyen színező szerepe van, anélkül hogy az egyenes kérdést érzékeltetné meg.

Természetesen az ő fülük csecsemőkoruktól fogva hozzászokik ezekhez a zenei hangsúlyokhoz. Szinte nem is szavakat tanulnak meg, hanem dallamot, muzsikát. Segítségükre szolgál a megértésnél a szavaknak a mondatban való elhelyezése is. Minket se zavar, hogy az ár szót háromféle tárgy jelzésére használjuk: a kenyér árát, a varga árját s a folyó árját. Náluk azonban a szavaknak helyzeti energiája majdnem minden. Nincs nyelvtanuk, esettanuk, ige-ragozásuk. A gyök egyszerre főnév, melléknév és ige is lehet. Egyetlen szó fejezi ki ezt: „fölmászni a hegyre” és „magas rangú hivatalnok”, s egyetlen szó fejezi ki ezt is: „belépni a szobába”, „kimenni az erdőbe” és „koporsóba tenni”. Több mint négyszázmillió ember beszéli ezt a nyelvet, a földgolyó lakosságának egyötöde.

Mi az ő versük?

Kína irodalma szakadatlan folytonosság, immár több mint négyezer esztendő óta. Az elbeszélést - a mesét meg a regényt - meglehetősen kevésbe veszik, nem is tekintik költészetnek. Szemükben csak a bölcsélet nagy, s a vers, mely az élet sűrített kivonata, önfeledtség és önkívület, gyermekélet és örök élet. A Mennyei Birodalomban sziklákon, házfalakon, teaházakon, bódékon, mindenütt verseket olvasni. A vers mindennapi kenyerük. Aki nem tud verset írni, az legföljebb teherhordó kulinak való. Úgyszólván csak az írás és olvasás gyönyörűségének éltek, míg köztük nem férközött az európai fölvilágosodottság, mely haladásra, gyorsabb ütemre, butító munkára, testvérgyilkoló háborúkra kényszerítette őket. Addig a költészet volt az örömük. Papírjukat ma is pirossal keretezik, az öröm színével. Leveleiket piros tintapackával pecsételik le.

Amikor nálunk javában folytak a népiértások, a vallásüldözések, a kínaiak álmodoztak. Első irodalmi forradalmuk a IV. századra esik. Ekkor tűnnek föl a regényesek, a jelképes költészet hívei, akik hozzánk csak a XIX. század derekán érkeznek. Irodalmuk a VII. és IX. század között virágzik legdúsabban. Ezekben a századokban él Meng Hao-zsan, az alázatos költő, aki, mikor egyszer a császár meglátogatta szegényes kalyibájában, ijedtében az ágy alá bújt, azután Li Taj-po, a „Száműzött Angyal”, a nagy részeges, aki a szóhagyomány szerint úgy halt meg, hogy csónakázás közben pityókásan, a hold tükörképét akarta megölelni a folyón, s belefűlt, azután Tu Fu, a finomság és kellem remekírója, azután Po Csü-ji, akinek költeményeit már életében kőtáblákra vésette a Menny Fia, a Császár.

A kínaiak, minthogy oly régóta műveltek, többek akarnak lenni a természetnél. Folyton javítják, szépítik, nemesítik. Sziklákból építenek kerteteket, nem fákból. Gyermekeik kövekkel játszanak, melyekbe mindent beleképzelhetnek. A virágokat csak egymagukban, külön-külön szeretik, együtt nem. Egy csokor virág előttük ízléstelen és erkölcstelen: a virágok bordélyháza. Télen-nyáron forró vizet isznak - a legnyomorultabb koldus is -, hideget soha. Naponta többször teával mossák ki gyomrukat. Ennek tulajdonítják, hogy köztük sohasem pusztított kolera-járvány. Évszázadokon át hosszú varkocsot növesztettek, s beretváltatták koponyájuk elülső részét. Leányaik elnyomorították lábukat, hogy szebb legyen, mert ott a szerelem nem a kézfogásnál kezdődik, hanem a lábfogásnál. Nőik mindig festették arcukat, szemöldöküket, szempillájukat. Előkelő uraik tíz centiméterre is megnövesztették kisujjuk körmét, s ezt hosszú ezüstkupakkal védelmezték az eltörés ellen. Konyhájuk a szemenszedett ínységek tárháza. Egy ünnepi ebédjük ötven fogásból is áll, de legalább huszonötből. Szakácsaik serlegekben tálalják elébük a különböző étkeket, melyeket oly agyafúrtan készítenek el, hogy nem lehet fölismerni, miből valók. Mindenből egy-egy csipetnyit vesznek, az ízéért, a zamatáért. Eszik a selyemhernyót, a póklábat, a bogárlábat, egyes madárfészek ragadós, enyvszerű

anyagát, a rohadt tojást, melyet földbe ásnak vagy sós vízben, fahamuban őriznek meg évekig, s a cápauszonyt is. Egyáltalán nem „természetesek”.

Művészetük se „természetes”. A művészet - a neve is erre vall - nem lehet természetes: ez a természet kifinomítása, fölmagasztosítása, fokozása. Mindazt, amit a barbár műkedvelő „becsületes őszinteségnek, szókimondó kitárulásnak” vél, még nem művészet, ha ezerszer is úgynevezett „emberi megnyilatkozás”. Emberi megnyilatkozás nélkül nincs művészet. De az csak kezdete. Nem itt fejeződik be, nem itt tetőződik.

A kínai költészet telis-teli van hagyománnyal, számunkra szinte elképzelhetetlen hangtani és alaktani megkötéssel s bénítónak látszó verstani béklyókkal. Micsoda a régi francia költészet hármasság, szigorú sormetszete, a szonett tizennégy sora s hétféle pontosan meghatározott négyes ríme, vagy a madrigál és akrosztikon ahhoz képest, amit tőlük kíván a költészet szertartása egy négysoros vagy hétsoros vers keretében. Hogy mást ne említsek, annak a szónak, melyet egyszer már használtak, többé nem szabad előfordulnia ugyanabban a költeményükben, ha az mindjárt ezer sorra is rúg. Aki egyszer leírta, hogy „én”, vagy „megy”, többé nem írhatja le. Rím nélkül nincs vers, akár a franciáknál. Rímeiknek teljesen össze kell csengeniük. A szent könyv verseiben használt rímek azonban ma is azoknak számítanak, noha kiejtésük azóta merőben megváltozott. Ezek az emlékezetnek, a kegyeletnek rímelnak. Emellett a rímelő sorokban pontosan egymás alá kell kerülniök a főnevek, a jelzők s az igék szóképeinek. A színek, melyek rikítóak, tilosak. Amint ők maguk is többnyire sötétkékben s bordóban járnak, mint a fuksziák, és irtóznak a cifraságtól, a költőnek se szabad zagyválnia a színeket. Az ég legszebb jelzője: „kék”, a mező legszebb, legeredetibb jelzője: „zöld”.

Ihlet és teremtés

A kínai költő a tárgy választásában se föltétlen szabad. Alig van vallásos és szerelmi költészetük. Mind a vallást, mind a szerelmet magától értetődőnek érzik, s nemigen beszélnek róla. Olykor-olykor megéneklük a csók testi gyönyörűségét, akár a bor okozta mámort. Azt az élményt magakelletést azonban, melyet az európai költők visznek véghez névvel is megjelölt kedvesük ablakánál, azt a nyilvános ömlengést és hódolatot, melyet „lovagi költészetük” honosított meg, ők nem ismerik. Ha ismernék, bizonyára kínosnak és nevetségesnek tartanák. Egy nő birtoklásáról vagy nélkülözéséről éppoly kevésbé írnak, mint arról, hogy ebédelték-e vagy sem.

Csak a megoldhatatlan, igazán végzetes kérdések foglalkoztatják őket: az élet múlása, az elválás, a barátság, az öregedés, a halál, a gyermeki és szülői szeretet s a természet. Milliós és milliós költeményük ünnepelte már a napfölkeltét, a fűben ciripelő tücsköt, a holdat, az őszt, de még mindig az a legnagyobb becsvágyuk, hogy újra és újra ezekről az el nem múló, el nem nyúlható tárgyakról daloljanak, eredetien, de eredetieskedés nélkül, úgy, ahogy érzik és látják.

Mi az értelme ennek a formai nyűgnek, az egyéni szabadság e megnyirbálásának, ennek az akadémizmusnak és önkénynek? Van mély értelme is. Az, amit Arany János mond: „Pongyola járású lovat fékezd meg erősen, S lépni tanul büszkén, tánchoz emelve nyakát”. Tiporják az egyéni szeszélyt, az egyéni hóbortot, hogy a költő a formai bilincsektől megszibbadjon, hogy értelmi ellenőrzése lazuljon, hogy mintegy öntudatát veszítse, s ebben a bűvölt állapotban, ebben a csalafintán előidézett révületben elfelejtse tárgyát, ne is gondolhasson rá, csak a lényegre, a dolgok mély mivoltára s a szavakra, melyek a pattanásig feszülő rámából egyszerre kilendülnek, s akkor az egész élet örökkévaló jelképeivé válhatnak. Minden egyéniségnek ezekbe a szavakba kell fúlni.

Egy ma élő japán költő, Kitahara, aki, mint minden japán költő, a kínaiak tanítványa, ezt mondja az ő ihletük természetéről:

„A művészi alkotásban négyféle mozzanat van: az első a mozdulatlanság: vagyis a mély *elmélkedés*, azután a *figyelem*, amikor az ember egészen megsemmisül a természet szemléletében, majd a több-kevesebb ideig tartó *fölfűtöttség*, melynek *kirobbanásából* születik a művészet. A *haiki* egy mozgó másodperc. Megérezékelteti a dolgok előbbi állapotát, s azt, ami majd utána következik. Az a fontos, hogy a dolgok legvelejét érintsük. Ez voltaképp csak hatodik érzékünkkel lehetséges, holmi szellemi szimattal. Az érzés mélyén ott lakozik a test elcsigázása által élesült észlelet, a csönd, a természetben való teljes elmerülés. Ha ezt mondom: »A kacsák kiáltása fehér«, egy lelkiállapotomnak azonosságát fejezem ki a természettel. Amikor Bashó ezt írja:

*Öreg halastó szendereg a langyos
magányba, némán... Most beléje cuppan
locsanva egy loncsos varangyos*

akkor ez a varangyos, mely a tó vizét zavarja, pár másodperc után a költő szívét is éppígy megbolygatja. Bashó tulajdon élete fölé emelkedett a természet megfigyelése által. A vers értelme mindig magasabb, mint a szavak jelentése.”

Egy hang pendül meg, s elhallgat, de tovább zeng az olvasóban. A kínai és japáni vers soha nincs befejezve. Csak az olvasó fejezi be önmagában. Idegzsongító oltás minden vers, szavak ürügye, melyet az olvasó él át. Ezért remekmű.

A rossz költőknek verstárgyuk van, elgondolásuk van, meggyőződésük van, a jó költőknek csak szavuk van, rímük van, formájuk van. A rossz költők természetesek, laposak, becsületesek, a jó költők kézzelfoghatóak, izgatóak, érzékiek. A rossz költők a tárgyukban eredetiek, abban bátrak és egyéniek, a jó költők a kifejezésük módjában eredetiek, abban bátrak és egyéniek. „Minden halhatatlan vers tárgya megelmlhető a legcsapnivalóbb verseskönyvekben.”

Ha számba vesszük, hogy az európaiak zöme a költészetben ma is a tárgyat tekinti - a költő politikai állásfoglalását, a gyakorlati szempontokat -, s ezek szerint osztályozza, méri a költeményeket, nyilvánvaló, hogy ők a költészet értékelésében még a legalantibb fokon állnak. Hasonlítanak az emberevőkhöz, akik elvigyorodnak, mikor egy csöndéltre néznek, s utána kapnak a vászonra festett húsnak, mert meg akarják enni. A kínai költészet lelkisége, szellemisége, emberiessége utolérhetetlen magasságban áll minden nép költészete fölött. Ez a nép, mely erkölcsében a szertartás udvariasságát tette kötelezővé, a költészetben a teljes formát emelte teljes tartalomká.

Csak két nép lépett nyomába később, a történelem rendjén.

Az egyik a görög, mely a művészetet *tekhné*-nek nevezte, s az arányok muzsikájának érezte.

A másik nép, mely éppoly szertartásos, udvarias, formatisztelő, világosfejű, érzéki és érzéketlen, mint a kínai: a francia.

1931

A JAPÁN VERSRŐL

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Tokióban egy császári herceg támogatásával, Hirafuku rajzaival több mint nyolcszáz oldalra rúgó versgyűjtemény jelent meg, mely csakis haikukat tartalmaz japánul és angolul. A könyvet Asatoro Miyamori, a kiói egyetem angoltanára adta ki, fordította le, látta el jegyzetekkel és bevezetővel.

A haikut - amint az előszó írja - az európai epigrammákkal vetették egybe, de az csak külsőleg - a tömörségével, a szűkszavúságával - emlékeztet rá. Voltaképp merőben más. A haiku egy természeti rajz, egy „rajz körvonala”, utalás egy festményre, vagy „ennek a festménynek csak a címe”. Ilyen háromsoros versekben élték ki magukat, tündököltek századokon át legnagyobb költői lángelméik: Bashó, Buson és Issa. Vannak haikuik, melyek olyan híresek egész Japánban, mint például nálunk, Európában Poe Edgár *Holló*-ja. Ezek közé tartozik Buson remeke is, a *Harang*. „A templom harangján - Alszik - Egy kis lepke.” Ez a szöveg elegendő arra, hogy csigázza képzeletüket, s elcsodálkozzanak a helyzet néma és gyöngéd drámáján, mely azzal fog végződni, hogy a harang megmozdul, a lepke fölébred, s elrebben. A természeti rajz mögött, melynek mindig pontosnak, valószerűnek kell lennie, „lírai” közlések nélkül, egy másik rajz is van, egy lelkirajz. De ez nem a költő lelkirajza, hanem általános emberi - mondjuk -, az olvasó lelkirajza, aki a kereteket majd megtölti olyan tartalommal, amilyennel neki tetszik. A költő nem erőszakoskodik. A költő udvariasan csak ürügyet ad egy megindulásra. A költő háttérben marad, a vers mögött, az érzése mögött, s egy rajzot nyújt át az olvasónak. Ezt a rajzot az olvasó világítja át az érzésével, s ekkor kiszínesedik, mint azok a látszatra szürke, igénytelen képecskék, melyeket a gyertyaláng elé kell tartani.

A műfaj a japán nyelv természetéből sarjadt. Náluk a nyelvtani kapcsolatok, a vonzatok közel sem olyan határozottak, mint nálunk. Elöljáróik is sokkal lazábban jelzik a mozgás irányát. Ige és főnév között sincs döntő különbség. E sejtetésre megannyi alkalmat adó nyelvi tétovaszágból s a tárgyilagosságra törekvő természetszemlélet izgalmas akaszkodásából jött létre ősi impresszionizmusuk, melyet az európaiak a Japánból ideérkezett teásdobozokon fedeztek föl a XIX. században. A haikunak nincs versmértéke. Ríme is csak olykor. Minthogy minden szavuk dallamos mássalhangzóra végződik, ennek sem érzik szükségét. Miyamori tanár az angol fordításban kénytelen jambusokkal, trocheusokkal és rímekkel élni. Sokszor több ízben is lefordít, magyaráz egy verset. Szövegei ilyenkor meglepően eltérőek. Ami az eredetiben célzás volt, azt ki kell fejeznie szavakkal. Bashó egyik általánosan ismert és magasztalt verse így hangzik nyers fordításban: „Régi halastó - Béka ugrik - Zsupsz.” Nem tudni, hogy egy békáról van-e szó, vagy többről, mert a japán nyelv efelől is kétségben hagy. Egy másik haiku szó szerinti szövege: „Meleg van - Gyékényemen - Nagy hangya mászik.” Be kell vallanunk, hogy nekünk ez így édeskeveset mond. Ha arra gondolunk, hogy mi hathat a japánokra anyanyelvük szépségén, a költészet szóvarázsán kívül, azt kell föltennünk, hogy látásuk frissebb, ítélőképességük romlatlanabb, mint a miénk. Egy tárgyban, egy fában, egy élőlényben - mint jelképben - még az élet egész csodáját bámulják. Mi fáradtabbak vagyunk. Érzékszerveink sok ősi ingerre teljesen eltompultak. Hasonlítunk a dohányos emberhez, aki fátyolosabban lát, s alig érez már szagot és ízt. Izgatószerekre van szükségünk az irodalomban is: lélektani beállításokra, értelmi facsarásra, különféle fortélyokra és mesterkedésekre, az ellentétek, a szóképek, a jelzők, a rímek fűszerére, hogy magunk elé idézzük azt a gyönyörűséget és ámulatot, melyben nekik ezek nélkül is van részük. Ennélfogva az én föladatom nemcsak az volt, hogy a haikukat magyarra fordítsam, hanem elsősorban az, hogy - két világrész és bölcsélet távol-

ságát elenyésztetve - ázsiaiból európaira fordítsam őket, ügyelve arra, hogy a japán rövidséget ne tegyem szószátyárrá s a japán vázlatosságot ne túllontúl kerekítsem ki és írjam körül. A gyermek és szűz Ázsia csak így közelítheti meg a felnőtt és fásult Európát. Ázsia óasszír nyelven ezt jelenti: „A Fény Országa”, Európa pedig ezt: „A Sötétség Országa”.

1933